

Slovenski Učitelj

*Pedagoška revija
in glasilo Slomškove družbe
v Ljubljani*



7-8

LETO XXXIX

1938

»Slovenski Učitelj« izhaja mesečno / Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ulica 14, »Stan in dom« ob Tržaški cesti / Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6 / Naročilna letno 50 din / Članke in dopise sprejema uredništvo; reklamacije, naročilno in članarino pa upravništvo / Izdajatelj in lastnik je konzorcij »Slovenskega Učitelja« / Odgovorni urednik: Fortunat Lužar / Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Karel Ceč)

Vsebinska št. 7.—8.: Oddelek in razred. P. A. — Stevilo in obseg naših ljudskih šol. P. A. — Učitelj — vzgojitelj — človek. Vinko Brumen. — Cvetje in dih iz šolskega dela. Milena. — Statistika za sebe. Albina Zakrajšek. — Več don Boskovega duha v našo vzgojo! Dr. Fr. Blatnik. — Misli ob desetletnici kmečkonadaljevalnih šol. Fr. Jandl. — Učna snov iz elektrike. Rafael Zazula. — Protialkoholno delo in šola. Vojko Jagodič. — Učiteljev jezik. Prof. E. Deisinger. — Ob koncu šolskega leta. Bratkovič Anton. — Učitelj in počitnice. Ema Deisinger. — Naša narodna zavest, vzgoja in obramba. Etbin Bojc. — Vpliv kinopredstav na mladino. Filipič Janez. — Dolgan-Vrancev podrobni učni načrt in telesna vzgoja v ljudski šoli. Amalija Mandelj. — Lendavska meščanska šola. Gumilar Fran. — O razvoju šolstva na Viču. — Misli članom Slomškove družbe. Janko Malešič. — Resolucije pri društvu »Šola in dom« v Ljubljani. — Beleške. — Razglednik.

Pristopite k „Slovenski straži“!

»Slovenska straža« v Ljubljani se je nanovo osnovala šele pred letom kot podružnica mariborske matice ter kot matična zajednica za ozemlje bivše ljubljanske oblasti. S. S. v Ljubljani bo torej vezala vse podružnice tega ozemlja, razpredene po večjih krajih kakor po podeželju.

S. S. ima v svojem načrtu podrobno narodno-obrambno delo. Predvsem spadajo v njen delokrog kočevski Slovenci ter naš obmejni živelj na notranjski in gorenjski strani. A tudi vsi ostali Slovenci doma in izven ožje naše domovine bodo deležni njene skrbi. Predvsem jo čaka temeljita organizacija narodne zavednosti med širšimi plastmi našega naroda, kolikor tega ne zmorejo druga narodno-obrambna in prosvetna društva. V njenih zamislih je po eni strani Slovenski institut, ki naj podrobno pregleduje stanje našega naroda v vseh ozirih, zlasti kar tiče narodno zavest in odpornost, po drugi strani pa tudi konkretno dejstvovanje na podlagi teh ugotovitev, da se naš narod kar moč narodno osvesti in okrepi ter da se dvigne naše narodno blagostanje za sedanjost kakor za bodočnost.

Brez sredstev pa nam je še tako lepo zamišljeno delo že naprej onemogočeno. Ker je naša organizacija še mlada in se šele uveljavlja, je predvsem vezana na članarino in podpore. Ker je namen S. S., ki hoče obrambo slovenskega življa z narodno izobrazbo in gmetno okrepitevijo ter živo stražo nad našimi narodnimi interesi, svet in mora biti svet v tej vihravi dobi vsakemu resničnemu in zavednemu Slovincu, smo prepričani, da se boste brez pomišljanja priključili vrstam S. S. in ji nudili podporo v vsakem pogledu! Letna članarina znaša 12 din (mesečno en dinar!), kar pač zmore sleherni izmed nas. Kdor zmore več, naj da, kolikor pač more dati. Brezposelni naj se ne odtegajo zaradi določene članarine sodelovanju in sočutenju z nami in naj pač prispevajo manj po svojih močeh (vsaj dinar), nihče pa naj se ne odtegne temu vabilu v Slovensko stražo! Kdor more kaj sodelovati ali svetovati, mu bomo hvaležni. Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Slovenska straža, pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva cesta 7, kjer se dobe tudi vsa podrobna event. pojasnila.

Slovenska straža.

Položnica poštne hranilnice za »Slovenskega Učitelja« ima št. 11.073.

Naročnina za list znaša 50 din, člani »Slomškove družbe« plačajo letno s članarino vred samo 52 din.

P. A.

Oddelek in razred

Čudno se bo komu zdelo, da načenjam vprašanje, ki je vsaj navidezno rešeno, da zamujam čas z nečem, kar je dognano s § 49. zakona o ljudskih šolah.

Morda je navidezno res tako, praksa pa kaže, da se marsikje zamenjajo pojmi razred, oddelek, šolsko leto, skupina in stopnja. Da je tudi v besedah večja pestrost, se jim katera pridruži v srbohrvatski obliki.

S citiranim paragrafom so padle učne stopnje, šolska leta in skupine. Ostala sta iz prejšnje dobe le oddelek in razred, le da se jima je pomen nekoliko spremenil.

Ponavljjam z zakonom, da sestavljajo oddelek učenci, katere poučuje učitelj istočasno v učilnici. Bistvo oddelka torej ustvarjajo učenci, učitelj, učilnica in istočasno poučevanje.

Razred pa sestavljajo učenci, ki se skupno uče isto učno snov, ki je za ta razred predpisana po učnem načrtu. Vidimo, da bistvo razreda ustvarjajo učenci, skupnost poučevanja in ista učna snov. Po tej analizi moremo ugotoviti razliko med oddelkom in razredom ter priznati, da se oba ta dva izraza priléžgata jedru ljudske šole in da tudi kot besedi nista v škodo slovenskemu jeziku.

V praksi ima večjo vrednost razred kot pa oddelek. Brez pomena je namreč, koliko oddelkov je učenec dovršil, važno je, koliko razredov ima za seboj.

Rekel sem že, da moramo vzdržati poudarek na razredu, zato je brez praktičnega pomena, koliko oddelkov ima n. pr. višja ljudska šola, pač pa, koliko razredov osnovne in višje ljudske šole je v kraju. Ne velja toliko to za nas, kje ima velika večina šol 4 in 4 razrede, pač pa za druge banovine, kjer ustanavljajo razrede višje ljudske šole šele takrat, ko so v kraju dani vsi pogoji za to; podobno kot pri nas razrede meščanske šole.

V laže razumevanje razlike med oddelkom in razredom navajam nekaj primerov v skici. Če vzamemo, da pravokotnik predstavlja oddelek, rimske številke pa razrede, moremo razliko kmalu ugotoviti.

a)

I razred
osnovne šole

Naziv: oddelek
I. razreda
osnovne šole.

b)

I. in II. razred
osnovne šole

Naziv: oddelek
I. in II. razreda
osnovne šole.

c)

I., II., III. in IV.
razr. osn. šole

Naziv: oddelek
I., II., III. in IV.
razr. osn. šole.

č)

II., III. in IV. razred
višje ljudske šole

Naziv: oddelek II.,
III., in IV. razreda
višje ljudske šole.

- a) učitelj poučuje istočasno v eni učilnici 1 razred osnovne šole,
 b) " " " " " " 2 razreda " "
 c) " " " " " " 4 razrede " "
 č) " " " " " " 3 razrede viš. ljud. šole.
 V teh primerih ima oddelek en ali več razredov.

More pa imeti tudi razred več oddelkov. N. pr.:

I. a	I. b	I. c	I. č
I. razred osnovne šole	I. razred osnovne šole	I. razred osnovne šole	I. razred osnovne šole
Naziv: oddelek I. razreda osnovne šole.	Naziv: oddelek I. razreda osnovne šole.	Naziv: oddelek I. razreda osnovne šole.	Naziv: oddelek I. razreda osnovne šole.

Zaradi visokega števila učencev v I. razredu ima I. razred 4 oddelke.

- I. a oddelek poučuje en učitelj v eni učilnici,
 I. b " " " " " drugi učilnici,
 I. c " " " " " tretji učilnici,
 I. č " " " " " četrti učilnici.

V praksi pravimo, da se ustanovi nov oddelek I. razreda osnovne šole, ali pa, da se ukine en oddelek I. razreda osnovne šole. (Ne vzporednica!)

Vidimo, da more učitelj istočasno poučevati več razredov, ne more pa istočasno poučevati več oddelkov.

Organizacija šole s šestimi oddelki izgleda v skici takole:

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
I. razred osnovne šole	II. razred osnovne šole	III. razred osnovne šole	IV. razred osnovne šole	I. in II. razred viš. ljud. šole	III. in IV. raz. viš. ljud. šole
Oddelek I. razreda osnovne šole	Oddelek II. razreda osnovne šole	Oddelek III. razreda osnovne šole	Oddelek IV. razreda osnovne šole	Oddelek I. in II. razreda viš. ljud. šole	Oddelek III. in IV. raz. višje ljud. šole

Jasnost v izražanju je potrebna vsem, ki imajo opravka s šolo in ljudskošolsko administracijo.

Naj bo ta prispevek del doprinosa za pravilno razumevanje § 49. zakona o ljudskih šolah.

P. A.

Število in obseg naših ljudskih šol

§ 7. zakona o ljudskih šolah našteva, kaj vse spada v obseg ljudske šole. Moremo pa ta obseg razdeliti na štiri skupine, in sicer:

1. v skupino šol, kamor hodijo otroci pred šolsko obveznostjo, prostovoljno (vrtci, deloma zavetišča);
2. v skupino, kjer se izobrazujejo in vzgajajo defektni otroci (zavod za slepe in gluhe);

Pregled ljudskih šol po številu oddelkov.

Zap. st.	Srez	Število oddelkov																							Vseh šol	Vseh odd.	Skupno število otrok	Pov. na odd.
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23				
1.	Brežice	1	1	2	4	3	3	2	3	2	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	24	152	6906	45·4	
2.	Celje	1	5	7	3	7	7	—	2	1	4	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	39	216	9708	44·9	
3.	Črnomelj	10	11	3	3	3	1	2	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	113	5258	46·5	
4.	Dravograd	5	11	4	2	—	2	3	—	1	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	123	5567	45·3	
5.	Gornji grad	—	5	5	2	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	60	2804	46·7	
6.	Kamnik	4	9	12	6	2	6	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42	157	6958	44·3	
7.	Kočevje	21	4	9	2	—	1	1	2	—	1	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	151	6289	41·6	
8.	Konjice	3	2	4	3	1	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	80	4027	50·3	
9.	Kranj	3	11	3	3	1	7	1	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	130	5571	42·9	
10.	Krško	2	3	2	4	2	3	—	5	1	—	3	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	27	168	8886	52·9	
11.	Laško	2	5	3	5	1	1	—	—	—	1	1	—	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	24	142	6353	44·7	
12.	Lendava	3	5	11	8	3	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	137	6319	46·1	
13.	Litija	7	9	4	4	1	3	1	2	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	35	153	7668	50·—	
14.	Ljubljana-mesto	—	1	—	3	2	4	—	1	4	1	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	22	197	6124	31·—	
15.	Ljubljana-okolica	7	17	5	3	6	9	1	1	1	—	2	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	55	246	10028	40·8	
16.	Ljutomer	—	2	2	3	4	6	3	2	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	145	7325	50·5	
17.	Logatec	5	6	2	1	3	4	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	111	4613	41·5	
18.	Maribor, d. breg	1	2	5	7	4	8	2	1	—	4	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	203	9426	46·4	
19.	Maribor, l. breg	—	1	3	6	6	5	5	2	5	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	263	12036	45·8	
20.	Murska Sobota	2	19	12	6	3	3	2	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	49	173	8372	48·4	
21.	Novo mesto	4	10	9	7	3	6	1	2	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	186	9692	52·1	
22.	Ptuj	—	—	2	3	7	7	6	6	2	1	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	259	12702	49·—	
23.	Radovljica	6	6	4	2	3	2	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	134	5026	37·5	
24.	Slovenj Gradec	4	7	5	2	—	2	1	—	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	24	97	5115	52·7	
25.	Škofja Loka	5	13	3	1	1	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	87	4029	46·3	
26.	Šmarje pri Jelsah	—	6	8	9	3	3	3	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	148	7210	48·7	
	Skupaj šol po številu oddelkov	96	169	129	102	69	104	43	37	20	28	17	13	8	6	3	5	2	1	—	—	—	1	2	855	4031	184212	45·7

3. v skupino šol za posebno ljudsko izobrazbo (razni tečaji), in

4. v skupino šol, katere vsi zdravi in dovolj stari otroci morajo obiskovati.

Ta zadnja skupina naših ljudskih šol so prav za prav ljudske šole v pravem, pri nas običajnem pomenu besede. Za druge vrste ljudskih šol imamo različna druga imena, kot n. pr. vrtec, zavetišče, analfabetški tečaj, gospodinjski tečaj itd.

V naslednjem imam v mislih le pravo ljudsko šolo, ono, katero vsak otrok mora obiskovati.

Kaj pisana bi bila slika, če bi mogli narisati ustroj teh šol. Ker to ni mogoče, nam more do neke mere predočiti ustroj naših ljudskih šol spodnja preglednica, ki je oprta na statistiko, katero je za šolsko leto 1936/37 izdala kraljevska banska uprava, prosvetni oddelek. Upošteevane pa so nastale spremembe, tako da je preglednica verna slika slovenskega ljudskega šolstva v šolskem letu 1937/38.

Iz preglednice je razvidno, koliko ljudskih šol imajo srezi v banovini in kako so te šole organizirane kot pravimo. Zanima nas najprej število šol z enim, dvema in tremi oddelki, za katere vemo, da ne morejo zaradi tolikih pomanjkljivosti nuditi učencem tega, kar bi jim po pisanih in nepisanih postavah morale dati. O šolah s štirimi in več oddelki moremo namreč trditi, da so ob pametni razdelitvi razredov v oddelkih zmožne, da dajo učencem vso za življenje potrebno izobrazbo. Podobno trditev o šolah z manj kot štirimi oddelki bi zaenkrat še težko vzdržali.

Vseh šol z enim, dvema in tremi oddelki je $96 + 169 + 129$, ali skupaj 394 šol. To se pravi, da je dobrih 46 % naših ljudskih šol v takem stanju, da ne morejo vršiti svoje naloge v polni meri. Če ob tej ugotovitvi vemo, da obiskuje te šole 41.182 učencev, moramo vkljub naši znani samozavesti priznati, da naše ljudsko šolstvo ni na stopnji, ki jo je naš narod vreden in ki je zanj primerna.

Vsi ti otroci so prikrajšani na vzgoji in izobrazbi zaradi razmer in pomanjkljivosti, ki se iz naših nižje organiziranih šol ne dajo izgnati čez noč.

Ker pa moramo k gornjim navedbam prišteti tudi vse slabosti onih šol, ki ne zmorejo toliko, da bi imel vsak oddelek le en razred, utegne celotna pomanjkljivost našega ljudskega šolstva zavzeti tolik obseg, da bi iz tenkočutnosti zardeli ob trditvi, da je naše ljudsko šolstvo na dostojni višini.

Iz zadnje rubrike je razvidno, da učilnice v naših šolah niso prazne! Izjemo hočejo delati le ljubljanske šole, kar pa je posledica sto in sto ozirov in razlogov zadnjih dveh desetletij, deloma pa tudi dejstvo, da je Ljubljana središče, kamor teži vse.

Nič manj zanimiv je pregled, ki nam pokaže, koliko otrok je bilo v preteklem šolskem letu v oddelkih posameznih vrst ljudskih šol. Tudi tu vidimo, da je del šolstva bolj negovan ko drugi del, četudi je ta drugi del skrbne nege bolj potreben.

Pregled učencev in oddelkov po šolah, ki imajo 1—23 oddelkov.

	Oddelkov	Učencev	Povprečno na oddelek
96 šol z 1 oddelk. ima skupaj	96	5.376	56.-
169 " " 2 " " "	338	16.833	49.8
129 " " 3 " " "	387	18.972	49.-
102 " " 4 " " "	408	20.276	49.6
69 " " 5 " " "	345	15.192	44.-
104 " " 6 " " "	624	28.951	46.3
43 " " 7 " " "	301	13.980	46.4
37 " " 8 " " "	296	14.441	48.8
20 " " 9 " " "	180	7.778	43.2
28 " " 10 " " "	280	12.115	43.3
17 " " 11 " " "	187	7.802	41.7
13 " " 12 " " "	156	6.356	40.7
8 " " 13 " " "	104	3.977	38.2
6 " " 14 " " "	84	3.006	35.7
3 " " 15 " " "	45	1.658	36.6
5 " " 16 " " "	80	3.251	40.6
2 " " 17 " " "	34	1.204	35.4
1 " " 18 " " "	18	752	41.8
— " " 19 " " "	—	—	—
— " " 20 " " "	—	—	—
— " " 21 " " "	—	—	—
1 " " 22 " " "	22	771	35.-
2 " " 23 " " "	46	1.521	33.-
885 šol ima skupaj	4031	184.212	45.7

Brez dvoma je v gornjem pregledu najbolj zanimiva zadnja rubrika, ki kaže, koliko otrok odpade povprečno na en oddelek posameznih kategorij šol. Ni laskavo dejstvo, da imajo povprečno največ učencev v oddelku tako zvane »enorazrednice«, kjer ima oddelek poleg običajno najvišjega števila otrok v sestavi še najvišje število razredov. Kakor je šola »višje« organizirana, manjše je število otrok ob manjšem številu razredov v oddelkih.

Upam, da sem dovolj nazorno pokazal, kako enostransko je razvito naše ljudsko šolstvo. Ni pa to nič čudnega, saj smo in še posvečamo enemu delu pretežno skrb in večino materialnih dobrin.

Celotno ljudsko šolstvo preradi gledamo le z enega vidika, obdelavamo ga kot celoto, kar pa še daleč ne more biti res. Vkljub različnim pogledom na stvar moramo le vsi priznati, da naša ljudska šola ni okorna celota, pač pa skupina gibljivih edinic, ki so vsaka za sebe že narahlo zaokrožena celota. Na manjših šolah je prostor med temi edinicami manj viden kot na velikih šolah. To ni v škodo šoli, paziti moramo le, da presledki sploh ne izostanejo, ker dobimo zmes, ki je sicer nekaj vredna, vendar je njena cena daleč pod ceno za tolike žrtve, ki jih naš narod za ljudsko šolstvo žrtvuje.

Premišljuje včasih, ali ni morda tudi tu en vzrok med drugimi, da ima ljudstvo v krajih z manjšimi šolami drugačno mnenje o šoli, kot pa ga ima v večjih krajih, trgih in mestih.

Samo se nam ponuja vprašanje naših »enorazrednic«. V banovini imamo 96 šol s 5367 učenci, kjer mora en učitelj poučevati vse otroke. § 48. zakona o ljudskih šolah govori o razdeljenih in nerazdeljenih šolah. Če pagraf od blizu pogledamo, vidimo, da je zakonodajalec mislil na drugačne razmere, kot so pri nas, vidimo, da je mislil na šolstvo v banovinah, kjer poznajo le štiriletno obvezno šolanje v osnovni šoli. Tam more hoditi otrok na šoli z enim oddelkom vsak dan tudi po pet ur v šolo, tako da se šola na teden do 30 ur. Pri nas to sedaj še ni mogoče. Otroci tako zvanih nerazdeljenih šol se šolajo tedensko le do 15 ur, mnogi precej manj — mi pa govorimo, da smo s šolstvom na višku!

Ta ugotovitev tirja od nas, da se premaknemo s sedanjega zastarelega stališča, s katerega gledamo naše »enorazrednice«, da se brez oklevanja postavimo na edino pravilno in pametno stališče, da slovensko ljudsko šolstvo ne more imeti nerazdeljenih šol v sedanjem smislu, ter da vsi brez izjeme stremimo za tem, da se vse naše »enorazrednice«, brez ozira na število otrok, spremene v »dvorazrednice«. Naša najnižja organizirana šola more biti le šola z dvema oddelkoma, kjer ima en oddelek vse štiri razrede osnovne šole, drugi oddelek pa vse štiri razrede višje ljudske šole. Šele potem bo v teh krajih dobilo osemletno šolanje pravo veljavo in smisel.

Zgoraj omenjeno pri nas ni neizvedljivo. Skoraj vse šole imajo dovolj veliko učilnico. Dopoldne bi pet ur poučeval razrede višje ljudske šole en učitelj, popoldne pa razrede osnovne šole drugi učitelj tudi predpisano število ur. Šele potem bomo mogli trditi, da imamo izpeljano osemletno šolanje z osnovno in višjo ljudsko šolo.

Morda ima kdo o tem pomisleke zaradi nekaterih naših šol, ki so nastanjene v slabih prostorih in delajo v težkih razmerah. O da, imamo jih več, ki so v sramoto slovenski kulturi, to v času, ko drugod zidamo palače z vsem mogočim in nemogočim, sipamo javni denar v težke milijone, najpotrebnejšim pa delimo drobtine. Kot da se ne zavedamo, da ustvarjamo dvoje kultur v našem narodu, namesto da bi se meščanski odtенок zлил v nivo ostalega ljudstva, ta pa da bi bil čim višji in last vsega naroda. Potem bi mogli z večjim poudarkom govoriti o visoki kulturi slovenskega naroda.

Ali ni okrutno, da se v hribovskih vaseh stiska cel trop otrok v zaduhlih in vlažnih prostorih (luknjah!), drugod pa razkošne stavbe nudijo učencem več kot je njihovemu zdravju potrebno. Ali ni človek tu in človek tam, ali nista oba istega rodu, ali nista oba v preteklosti doprinesla žrtve narodu v korist? Pa vendar tolika razlika!

Ob tej priliki se moram spomniti tudi onega dela ljudskih šol, ki so dobile ime po § 18. zakona, na šolske postaje in ambulantne šole.

Večkrat se v mislih ukvarjam s tem, kaj neki bi to moglo biti: šolska postaja in ambulanta šola — na naših tleh!

Razmišljam sam, vprašam drugega, tretjega, zaključek je vedno isti: učence šolskih postaj poučuje učitelj trikrat na teden, učenci ambulantnih šol pa imajo pouk le pet mesecev v enem šolskem letu.

Če smo ugotovili bistvo ambulantne šole in šolske postaje, moremo trditi, da so mnogo pretesne, da bi se v njih izobraževali in vzgajali naši najmlajši.

Kjer more biti šola trikrat na teden ali pet mesecev v letu, tam more biti redna šola; namenu in naši mladini primerna. Vsako mišljenje v drugem smislu je neresno in nevredno realiziranja. Isti činitelji, ki so pogoj za uspešno redno šolo, so potrebni ambulantnim šolam in šolskim postajam, če le eden manjka, ni to več šola, pač pa postaja za negovanje analfabetizma.

S tem nočem ničesar omalovaževati, hočem le reči, da mi imamo to, kar potrebujemo, le izrabiti moramo to, kar nam je dano. Če se sami ne bomo zganili, kdo nas bo zvelkel na zeleno vejo? Sami si moramo ustvariti trdno osnovo in obseg šolstva, ki ustvarja kulturo naroda. Prav vsak košček slovenske zemlje nam mora biti enako drag — vsak košček je enako prepojen s trpljenjem in borbo v preteklosti, zato pa . . .

Vinko Brumen

Učitelj — vzgojitelj — človek

(Dalje.)

Seveda mora biti vzgojnik tudi v tem oziru živ in toliko prožen, da ga ne bo n. pr. tako imenovani prvi vtis oviral v pravilnem ocenjevanju, ampak da bo slika, ki jo ima o gojencu, vedno sposobna za popravke in ne bo nikoli povsem zaključena. V vsakem delu, v načinu izdelave, v tonu in gestah gojenca bo vedno iznova našel dovolj gradiva, da bo lahko svoje mnenje v gojencu popravljal in dopolnjeval. Saj bo vedel, da je prav to človeško, da se prikazuje v neskončni pestrosti vzporednosti in zaporednosti in vendar ostaja v vsakem hipu isto, četudi ne vedno enako. Teža pravi vzgojnik ne sme nikoli pozabiti, pri vsakem ocenjevanju mora imeti to v mislih in upoštevati. »Tudi vzgojnik« to rad pozablja ali pa uvaža pri enem samem pedagoškem aktu — pri kazni. Vedno vidi le posamezne storitve, zasluge in grehe, le kaznuje gojenca, ki ga ni ocenjeval.

Vzgojnik, ki je tudi cel človek in tudi v svojem gojencu vidi sočloveka, se bo čim bolj potrudil in si čim prej zapomnil imena svojih učencev, da jih bo mogel z njimi klicati. Kajti s tem se dotika čisto druge vitre njihovega bivanja, kakor pa, če jih naziva le s »ti« in »ti« . . . Osebno ime je ime človeka in kot lastno ime samo ime teža in teža edinega človeka, ki ga s tem nekako dvignemo iz množstva ostalih, ko ga pokličemo z imenom, do čim naziv »ti« more značiti prav tako teža ko onega, nobenega pa ne zadeva osebno.

V otroku pravi vzgojnik ne gleda le kandidata za odrasleca, ki naj svojemu poznejšemu življenju na ljubo žrtvuje svojo otroškost in mladost.

Saj ve, da ima otrok svoje posebno življenje in gledanje sveta, svoje posebne naloge in pravice, ki jih mora pedagogika in pedagoška praksa priznati. Kajti tudi otrok naj bo cel otrok, kakor naj bo odraslec cel odraslec, le vsak po svoje naj bo cel. Nobena razvojna doba ne sme biti le sredstvo za drugo, vsaka ima svoj posebni smisel, ki ga je treba doživeti in izživeti, šele na temelju tega vzklije dovolj krepko smisel in vrednost naslednje dobe. Če pa napačno skušamo neki dobi, recimo otroški, vsiliti smisel druge, n. pr. moške, ter jo hočemo po tem vrednotiti, koliko ustreza tej, lahko ubijemo posebnost otroškosti in s tem tudi temelj, na katerem bi mogla vzkli in zrasti polnovredna posebnost moškosti.

Še en razlog govori za to, da vzgajajmo zlasti danes v prvi vrsti ljudi ali morda še boljše povedano — človeka, in da bodimo in skrbimo, da bomo tudi sami zares pravi človeki. Danes je ves človeški svet prav in temeljito razklan in razdrobljen, skoraj ne razumemo več stare modrosti, da smo si ljudje bratje. Loči in razkraja nas vse, kar nas vobče more ločiti in razkrajati: premoženjske razlike, svetovni nazor, narodnost, vera, poklicno delo, osebno zanimanje, strankarska opredeljenost, razredno sovraštvo . . . Iz vse te razkranosti in razdrobljenosti pa čim dalje bolj vstaja hrepenenje in želja po skupnosti, sodelovanju, bratstvu (zveza narodov, panevropske sanje, pacifistično prizadevanje, katoliška in komunistična akcija, univerzalistične in kolektivistične teorije o človeški družbi, med- in nadnarodni verski, znanstveni, umetniški, vzgojstveni kongresi itd.). Vse kaže, da bo bodoče človeštvo mnogo bolj občestveno usmerjeno, da bo morda skušalo uresničiti tretje geslo francoske revolucije in uvesti pravo bratstvo med ljudmi. Vzgojnik mora gledati v bodočnost, mora soustvarjati življenje, ki bo, zato pa mora videti tudi temelje, na katerih bo novo življenje zrastle. Vedeti mora, da le zunaj »pred hišo je semenj, tam so barantači, mešetarji, cigani, tatovi; od vseh strani in na vse strani brizga pohlepnost, škropi zavist, pljuje sovraštvo; kadar pa je semenj pri kraju in se barantači, mešetarji, cigani in tatovi zaklenejo vsak v svojo bajto, v tisto pravo, ki je sto klafter pod semanjo zemljo, takrat — jih ni več; en sam človek je, in ta človek je visok v svojih mislih, plemenit, brez zlega in hinavščine v svojih čustvih, čist, nesebičen, brezmejno vdan v svoji vesoljni, vsako božjo stvar tesno objemajoči ljubezni«. To mora vedeti pravi vzgojnik, ve pa naj tudi, »da so si v tistih tihih globočinah vsi ljudje bratje, kakor nikjer drugje, tudi v cerkvi ne«. On (naj) ve, da bi se »kakor od pepela zgrajene sesule stene med njimi, če bi se kdaj le za hip spogledali iz dna«. (Cankar, Podobe iz sanj.) Tudi zato naj skrbi, da v sebi čim bolj izoblikuje tisto najglobljo človeškost, ki sicer sniva v tihi kamrici sto klafter pod semanjo zemljo, a je v svojem bistvu ista s človekostjo vsakega sočloveka, da bo ona govorila v vsem njegovem delu, učila in svarila, bodrila in opominjala, pa tudi podirala stene, ki tudi nje — vzgojnika — kot semanje človeka ločijo od ostalih ljudi, tudi od njegovih gojencev. Z vzbujeno in živo lastno človekostjo naj budi tudi spečo človekost ostalih ljudi, zlasti svojih gojencev. Tako bo pomagal, da se bodo čim bolj omajale in čim prej sesule stene med njimi.

Še enkrat se naj vrnem k vlogi in važnosti zgleda pri vzgojnem delu. Že prej sem omenil, da najbolj gotovo učinkujemo kot zgled prav s tistim svojim ravnanjem in nehanjem, ki polnokrvno izraža naš pravi obraz, ki izhaja iz naše cele duše. Tudi zato bo vzgojnik mislil i naše ter skušal biti zares in cel in živ človek, da bo s svojim celotnim človeškim bitjem vplival na kulturno rast svojih gojencev in jo oplajal. S tem se bo pač tudi izognil nevarnosti, ki je zvezana v vzgoji z zgledom, da namreč lahko naravnost tira gojenca k oni obliki človeškosti, kakor jo predstavlja zgled, v tem primeru vzgojnik. Če bo učencu služilo v zgled zares polnokrvno, iz vsega notranjega vzgojnikovega bistva izhajajoče ravnanje, bo prav s svojo polnokrvnostjo učinkovalo nanje, da ga bodo tudi sami skušali polnokrvno udejestviti na sebi, to pa se že pravi i z s e b e in p o s v o j e doživeti. Tiste vrednote in dobrine, tisto obliko zrelosti in osebnosti, tisto gledanje sveta in življenja, ocenjevanje ljudi in stvari, ki ga bodo cenili na vzgojniku, bodo p o s v o j e doživljali sami ter ob njem in njegovem osebnem ognju dognali in doživeli svoj osebni ideal in smoter.

Če pa hoče vzgojnik vplivati zgolj s svojim zunanjim ravnanjem, gledanjem in ocenjevanjem in ne s celoto svoje osebnosti, potem hote ali nehote nadeva gojencu jarem lastnega ravnanja, gledanja, ocenjevanja, zanemarja pa gojenčevo osebno človeškost, kateri to ravnanje in v tej obliki morda niti prikladno ni in ga gojenec niti ne more polnokrvno, to je v resnici iz sebe samega doživeti. Zato ostane zgolj zunanje, pridresirano ravnanje, kateremu se upira gojenčev »jaz« ter ga o prvi priliki vrže raz sebe kot jarem nesvobode.

VI.

Pustimo nadaljnje podrobnosti in pogledjmo še enkrat glavne misli predavanja. Povedati sem hotel zlasti, da pravi vzgojnik ne more biti zgolj znanstvenik, umetnik, socialni reformator, verski genij itd., ki bi ustvarjal na teh kulturnih področjih, niti ne zgolj ljubitelj (diletant, amater), ki bi se zanimal za delo na teh kulturnih področjih in bi hotel le znanstveno, umetnostno, socialno, versko . . . kulturo širiti med mladi rod, še manj pa zgolj posredovalec, ki bi niti sam ne živel polnovredno v tej kulturi in bi hotel prinašati svojim učencem. Pravi vzgojnik pa tudi ne sme biti usmerjen le na mladino in mlade posameznike, ter skrbeti edinole, da jih oblikuje in vzgaja, ker se lahko prevrže v neko bolj ali manj nasilno prirezovanje in popravljanje. Pač pa naj pravi vzgojnik u s t v a r j a in to na svojem kulturnem področju, namreč na pedagoškem, kakor ustvarja znanstvenik v znanosti, umetnik v umetnosti itd. Naglašam pa: napačno je mnenje, ki se rado sliši, da je pedagogika posebno in lastno kulturno področje; pedagogika je znanost in kot taka le del znanstvene kulture. Posebno kulturno področje pa je to, kar bi mogli imenovati pedagoško kulturo, pedagoško prakso, vzgojstvo (Erziehungswesen) ali kakor že koli. Kakor vsako kulturno področje pa i to potrebuje stvariteljskih duhov, ki tako kulturo prvobitno ustvarjajo, pa tudi postvariteljskih duhov, ki že ustvarjeno kulturo nepre-

stano poustvarjajo in s tem ohranjajo živo. A to drugo velja le za oni del pedagoške kulture, ki bi ga mogli zajeti z izrazi kakor: pedagoški duh, pedagoška vest ljudstva in dobe, smisel za pedagoško delo in pravilno ocenjevanje tega itd. Drugi, in to je osrednji del pedagoške kulture, pa že po svojem bistvu ne pozna poustvarjanja, temveč le ustvarjanje, to je oblikovanje, obrazovanje mladega rodu in odrastlih. In tu je važno nekaj, kar pedagoško kulturo bistveno razlikuje od ostalih kulturnih področij. Dočim ostali kulturni delavci bolj ali manj suvereno ustvarjajo ter pri tem upoštevajo le stvarne posebnosti svojega materiala, ustvarja pedagog le vzajemno z onim, ki bi nekako odgovarjal »materialu« ostalih kulturnih delavcev, posebej še umetnikov, z delom katerih se pedagoško delo tako rado primerja. V pedagoški kulturi ustvarjata obrazovalec in obrazovanec in to tudi tedaj, ko gre za primer tako imenovane lastne izobrazbe (= samoizobrazbe). Poustvarjanja pa tu ni, ker je vsak primer nov in vedno po svoje edinstven in enkratni. Pač se v plodovitih trenutkih pedagoškega dela poustvarjajo že znani znanstveni spoznatki, umetnostne tvorbe, verske ideje, нравstvena načela, socialne oblike, gospodarski redi, tehnične iznajdbe, politični akti, pravne norme, športni uspehi. Vzgojnik in gojenec pri svojem ustvarjanju res da poustvarjata razne kulturne vrednote, a te so kot obrazovalne vrednote le pomagači pri ustvarjanju. A to poustvarjanje ni najosrednejše dejstvo njunega kulturnega dela, tako je vzgojnikovo in gojenčevo soustvarjanje pravega, celega in kulturno živega človeka v gojencu, torej čisto ustvarjanje in ne le poustvarjanje.

VII.

Končno je prav, da se dotaknemo še nekega važnega vprašanja: Kako naj dobimo učitelja in vzgojitelja, ki bo obenem tudi cel človek? Ali morda še bolje: Kako naj storimo, da bo učitelj in vzgojitelj postal in ostal tudi cel in kulturno živ človek? In tu moramo priskočiti s precej radikalnimi zdravili. Kajti nekaj nam je menda povsem jasno: sedanje učiteljišče ne zadoštuje (vprašanje univerze kot izobraževališča za srednješolske učitelje pustimo tu na strani) in v gojencu človeka prej ubija kakor pa oblikuje in vzgaja. Kakor koli krpati tudi ne kaže, saj imamo že skušnje s petim letnikom. Torej bo treba ustvariti nekaj novega.

O tem ne nameravam razpravljati, saj je institucija v resnici le zunanja oblika, nam pa gre v tej zvezi zlasti za vsebino obrazovališča, ki naj nam da učiteljev, vzgojiteljev in celih ljudi v vsakem človeku, ki ga pošlje v »vinoograd Gospodov«. O tej vsebini bi hotel povedati nekaj misli.

Novo obrazovališče bo vsekakor moralo upoštevati dejstvo, da je človek najdražje imetje vsake in posebej še pedagoške kulture. Ko bo sprejelo gojenca v svoje okrilje, bo moralo v njem gojiti v prvi vrsti človeka in tega čim bolj izobraziti, nato šele izrecno skrbeti, da n a r e d i iz njega tudi dobrega učitelja in vzgojitelja. Koliko pač šola danes skrbi, da izobrazí celega človeka? S svojim pozitivističnim in enciklopedičnim sistemom nehote človeka še celo duši. Tisti mali ostanek filozofije, ki bi v drugačnih prilikah

in v pravih rokah močel vsaj malo oblikovati človeka, se še v gimnazijah odpravlja; v učiteljskih je životarila filozofija le eno leto, pedagogika pa se, vsaj kolikor jaz vem, obravnava le prav malo filozofsko, reči mislim tako, da se dotika tudi najglobljih vprašanj, načel in temeljev pedagoškega dela. Mar mislite, da morejo skoraj le metodika (in metodike), didaktika, hodegetika in podobno tehnološke discipline v taki obliki, kakor se »predavajo« na učiteljskih, oploditi osebno in človeško bistvo bodočega vzgojnika? Gotovo ne. Kdor hoče oblikovati človeka in ljudi, bodoče nosilce in nadaljevalce kulture, si mora biti najprej na jasnem, kakšen je smisel in kateri so temelji njegovega dela. Svoj pedagoški nazor mora čim bolj poglobiti, kulturno življenje v celoti mora motriti filozofsko. Le tako motrenje mu bo pokazalo v pravi luči smisel in pomen njegovega dela. Nato je potrebno, da bodoči vzgojnik prodre v filozofske temelje pedagogike kot vede in pedagoškega dela. Toda do te filozofske poglobitve kulturnega in posebej pedagoškega nazora, do najglobljih temeljev pedagoških problemov in pedagoškega dela ne more pomagati filozofski uk, ki bi bil le podajanje nekaterih izsledkov obče filozofije, pa tudi ne le zgodovinsko obravnavanje filozofskih vprašanj. Tu velja isto, kar sem že prej omenil. Kakor pri njegovem bodočem učencu tudi pri učiteljskem kandidatu ne gre le za sprejemanje nekih znanstvenih vsebin, temveč za oblikovanje človeka. Če se že naj pritegne k izobrazbi bodočih učiteljev tudi filozofija kot poseben predmet, imajo tu čisto filozofski problemi le toliko mesta, kolikor nastopajo kot obrazovalne dobrine, ki morejo oploditi duhovno rast učiteljskega kandidata. Glavno, kar želim tu povedati, pa niti to ni. Tukaj gre, da še bolj naglasim, za »filozofsko« osvetljevanje pedagoškega področja in za odkrivanje bistva ter temeljev pedagoškega dogajanja. Ne gre torej za to, da si učiteljski kandidat pridobi večjo ali manjšo množino filozofskih vednosti, temveč za to, da si izoblikuje sposobnost »filozofskega« gledanja na probleme pedagoške teorije in prakse. Ponoviti pa moramo za Glaeserjem, da filozofsko utemeljevanje pedagogike učitelju ne more nuditi toliko rešitev kakor vprašanj in problemov. Toda videli smo že, da itak niti ne gre toliko za rešitve in končne odločitve kakor za oživljanje in oplojanje pedagoškega duha v bodočem vzgojniku.

Kajti ni bistvo in pomen tako imenovane pedagoške izobrazbe v tem, da daje navodila in recepte za pravilno postopanje pri vzgojstvenem delu, najzlahnejši plod pedagoške izobrazbe je čisto drugje. Ne gre nam za to, da s pedagoško teorijo vplivamo neposredno na pedagoško dejstvo - v a n j e samo, vplivati hočemo veliko bolj na pedagoško d e j s t v u - j o č e g a , na onega, ki se pedagoško udejstvuje. Ne smemo namreč prezreti, da je še posebno vse duhovno dejstvovanje utemeljeno globoko v osebnosti dejstvujočega, kjer se neprestano medsebojno vplivajo in prešinjajo njegovi spoznatki in izkušnje, vrednotenje in prizadevanje. In če hočemo bistveno in res korenito vplivati na kako dejstvovanje, moramo poskušati z vplivom na ono osebno središče dejstvovanja. Tehnološki nauki in navodila sicer lahko pomagajo izoblikovati neko zmogljivost in

dati neke smernice za način dela in dejstvovanja, zanemarjajo pa temelj in smisel celote, človekovo osebo, ki je stvariteljski temelj vsega dejstvovanja, tudi metode in načina vsakega dejstvovanja. Šele tako dejstvovanje, ki se vrši po metodah, kakršne si je stvariteljski jaz prav za to priliko ustvaril, je organsko in živo, če pa le prevzame metode in delovne oblike od zunaj, rado okameni v tog mehanizem.

To velja za vsako duhovno dejstvovanje, posebno pa še za pedagoško delo, ki je vsaj toliko tudi osrednje duhovno in kulturno dejstvovanje, kolikor ne izvira samo, temveč se tudi obrača do osebnega jedra ljudi, do onega stvariteljskega jaza, ki je temelj in vir vsega dejstvovanja, vsega duhovnega življenja, vse kulture.

Za zgolj didaktično in metodološko motrenje prav za prav niti ni »duha«, niti »osebnosti«, temveč le določene funkcije in storitve, dispozicije in spretnosti. Tisti, ki učijo in tisti, ki se učijo, nista za tako motrenje neki enotni celoti, temveč le eksponenta in skrajni točki nekega postopanja; to postopanje kot proces stoji v središču zanimanja, ne pa oba živa nosilca tega dogajanja, med katerima se to le odigrava.

Torej mora v ospredju pedagoške izobrazbe vsakega učitelja, tako ljudskega kakor srednješolskega, biti filozofsko utemeljena in prešinjena teorija pedagoškega dela, ki oblikuje v resnici nosilca pedagoškega dela, pedagooga samega. Ali pedagoška izobrazba naj na izobrazbeno delo v prvi vrsti tako pripravlja, da bo bodočega obraznika najprej samega izobrazila in oplodila pedagoški habitus njega kot človeka. Kljub pedagoški teoriji ali celo zaradi nje pa mora ostati ta v bodočem delu in njega izgraditvi povsem avtonomen; svojega dela in še posebej uka naj ne vrši po teh in teh pravilih in vodilih, temveč ustvarja, rodi naj iz sebe tako, da bo prikladno njemu, učencu, učivu in času. Kajti učivo in vzgojni ukrepi ne učinkujejo na učence, naj so še tako umetno in preračunano usmerjeni, obrazujoče učinkuje in vpliva le živ duh, ki prešinja učivo in vzgojne ukrepe ter si ustvarja iz tega nekak medij duhovnega življenja. Vzgojnik naj ne stoji izven življenja ter ga naj ne meri s privzetim vatlom praznih pravil; živi naj v njem in neposredno naj doživlja njegovo ceno ter naj ga po njej oblikuje in obrazuje.

Seveda kdor pusti, da mu šolske stene zožijo pogled in se omeji le na točno učenje po učnem načrtu in urniku, ta ne ve, kaj vrši in kaj zanemarlja. Kdor pa pogleda skozi okno in vsaj sluti orjaško valovanje življenja ter čuti večno borbo človeštva in ljudi za vrednote in smisel bivanja na zemlji, temu se bo razodelo, da vsaka njegova beseda, vsaka storitev in vsaka opustitev sega v to življenje in ga pospešuje ali ovira, čisti ali kali. Uvidel bo, da je tudi delo v šoli le člen celotnega kulturnega prizadevanja, ki od celote ne sprejema samo, temveč tudi daje in sodeluje.

S takim razglabljanjem naj bi se pedagoška in lastna izobrazba bodočega vzgojnika podzidala. S pridnim študijem obče in pedagoške psihologije, obče in pedagoške sociologije, mladinoslovja in socialne pedagogike, teorije kulturne in posebej obrazovalne politike ter podobnih disciplin naj

bi si učiteljski kandidat odprl pogled na realna tla in na množico pedagoških problemov, med katerimi bo kmalu tudi sam zastavil lopato. Zgodovina pedagoških problemov in pedagoškega dela pa naj mu še izostri ta pogled. In šele nazadnje, neposredno pred pričetkom dela, bi se mu moglo dati nekaj čisto tehničnih navodil, ali pa bolj priložnostno ob tem, ko se uvaja v pedagoško prakso na vadnici ali kjer že koli. Nikakor pa to ne bi smelo postati središče vse pedagoške izobrazbe, kajti tisti, ki bo hotel uspešno delati na pedagoškem polju, mora biti najprej sam cel in kulturno živ človek in do tega ga ne morejo privedi čisto tehnični problemi pedagoškega dela.

Učiteljišče je resda poklicna šola in to bo pač tudi bodoče učiteljsko izobraževališče. In kot tako resda pripravlja in bo pripravljalo gojence v prvi vrsti za določen, namreč za učiteljski poklic. Kljub temu pa mora zlasti obrazovati človeka. V tem oziru so poklicne šole prav danes na važni točki svojega razvoja. Njihova naloga bo v bodoče, da se ne bodo organizirale le po zunanjih ciljih, temveč po notranjem bistvu obrazovalnega poteka. Človek, ki pride iz takega zavoda, naj ne bo le strokovnjak, ampak resnično izobražen človek. Kajti le eno nasprotje izobraženega človeka je: to ni neliteraren, kajti izobrazba ni izključno literarna izobrazba, temveč zgolj specialist, ki se krčevito in slepo oprijema svoje lupine in se večno vrti v krogu svoje ozke rutine. Tako nas uči Spranger. Seveda bo morala vsaka poklicna šola po svoje izvesti to veliko delo, namreč pravo izobrazbo človeka, ki ne bo le poklicni banavz. Učiteljišče pač tako, da bo bodoči vzgojnik zavestno doživljal in spremljal svoje lastno učlovečevanje in s tem prodril v njegovo najglobljo filozofijo. Tako se bosta najlepše združili osebna in poklicna izobrazba, če poslednje ne razumemo le kot vežbanje v poklicni tehniki, kar gotovo ni.

Nekako v tem smislu bo moralo bodoče učiteljišče skrbeti, da izoblikuje v bodočem vzgojniku tudi človeka. Seveda bo moral pri tem gojencec sam sodelovati, saj vemo, da se izobrazba nikomur ne da vsiliti, temveč je končno vsa le lastna izobrazba. Še važnejše pa je osebno izobrazbeno prizadevanje pri vzgojniku potem, ko je že zapustil izobraževališče ter stopil v življenje. Ni treba pač še posebej dokazovati, da ne more ostati cel in kulturno živ človek, kdor od svojega dvajsetega leta dalje ni dobil več nikake duhovne pobude, ni prebral nobene resne znanstvene, nobene leposlovne knjige višje kvalitete, ni videl nobene umetnostne razstave, ni več religiozno doživljal itd. Kulturno živ človek, in le tak se more imenovati izobražen, ni nekaj, kar p o s t a n e in potem j e, kulturno živ človek je nekaj, kar le toliko je, kolikor p o s t a j a. Nekoliko drugače povedano: izobražen je človek le toliko, kolikor se izobražuje.

(Dalje.)

Otrok 20. stoletja

Mati: »Glej, glej Janko, kako lep puh -- puh!«

Otrok: »Kakšen puh — puh? To je čisto nov Mercedes-Benz avto s kompresorjem.«

Cvetje in dih iz šolskega dela

(Dalje.)

Če pa bi bili moji otroci vsi angelčki, o, tedaj bi bilo vse drugače, ker se angelci radoste in se znajo tudi premagovati.

»Imajo goreče meče!«

»In lilijo!« ... »In trobento!«

Zanimanje je toli živo, da je odveč šteti minute ... Nadaljujem do bro setev.

Ne, učenci moji so še. Ne bomo jih primerjali naravnost z volkovi. Ovce so še; toda ovce paglave, neslušne, ki se razkrope, kakor hitro jim pastir obrne hrbet. — Drevesa so še brez opore, ki ne vedo, da zadošča ljubezen in strogość mamice, da rastejo zdravi in močni, ampak je treba še drugega glasu, druge vodnice, ki jim sledi vedno in povsod, tudi kadar mati, oče in učiteljica ne bodo več govorili.

Tedaj boste dorasli in učili tega nove malčke ...

»Jaz bom duhovnik.«

»In boš učil ubogati zapovedi ...«

»Jaz bom vojak ...«

»In boš ubogal kraljeve ukaze in postave ...«

Vidite, da smo došli.

Kot v babiĉinih pravljicah, ali ne?

Postava, zapoved, ukaz ... nazivi, ki vam ne priĵajo, toda so nekaj zelo lepega. Razjasnim vam takoj ... Stopite v umazano hišo, neredno, kjer ne najdete drugega kot kup cunj in nesnaĝe. Otroci joĉejo, starši vpijejo in tudi vam, malim, se stiska srce.

Manjka dobrotnica: postava. Gospa, ųelezno obleĉena, toda vedno mladega, lepega obraza, kot je obraz otroka. Stavim, da ĉe bi bili ljudje boljųi, bi se radovala z njimi, brez ųelezne obleke in brez oĉal.

Vendar je tam, kjer biva, vse drugaĉe. Dan zaĉne z molitvijo in potem: na delo.

Postava, ukaz napravi red povsod: v hiųi in v srcu in vse ĝre dobro, ĉe se ĉuti ljubljeno kakor sestrica. Drugaĉe je vse lepo, le na videz, toda globoko v notranjosti je ųe vse ĉrno in ĝrdo kakor v dimniku. In tako je v ųoli, v vasi, v domovini. Gorje vsem, domovini in nam, ako bi ljudje ne ubogali veĉ postav.

Uĉiteljeva duųa

Kaj je uĉiteljeva duųa?

Njegovo ĉlovekovo bistvo je, njegova ĉloveĉnost, njegova zmoųnost, od volje vzgoĵena usposobljenost.

Njegov pogled je, ki vidi preko, onkraj.

Nekaj neteųnega je, nepreudarjenega, toda ųivega, ki znaĉi in doloĉuje atmosfero, v kateri najde ųivljenje to, ĉesar potrebuje za svoj razvoj.

Seme je, poloųeno v zemljo, kjer se uniĉuje in uniĉi, da vzklije.

Sad je intimnega razmerja, ki ga ima on sam z večnim življenjem, s Stvarnikom, ki je vir vsake avtoritete, razmerja s Kristusom, ki je vzor vsega učiteljevanja.

Kaj je duh, čut učitelja?

Milost božja je, izprošena po naravi, da se spolni; duh ljubezni je, ki ga bodri k pažnji, da spozna, hrani, spaja;

duh ljubezni je, ki ga dviga z vztrajnim delom iznad nivoja naravnega življenja do onega preudarljivega, premišljenega življenja, po katerem spozna v najneznatnejših oblikah neprisiljenega, naravnega življenja elemente človeške veličine.

Zato učitelj vzgojitelj dobro ve, pazljiv in preudaren kot je, da je najvažnejši temelj dela prvi razred; razred, v katerem se najlažje presoja in ocenja njegovo delo. Ta učitelj čuti, da mora biti na duševnih virih najrevnejši učenec najdražji njegovi skrbi. V nobeni šoli ne sme biti zapuščene, same sebi prepuščene dece. Samo resnično zaostalega, zdravniško preiskanelega otroka odstrani.

Vsak nauk pazljivega učitelja najde svojo smer, se poglobi v srce, se hrani z bogastvom, ki ga nudita ozračje in starost ter stremi kvišku.

Vsak nauk najde v teku dneva, tedna, svoj moment; vsak letni čas določa svoj urnik.

Pazljiv učitelj govori skupnosti, upoštevajoč posameznike in išče v vsakem posamezniku posebnega vtisa: razkrajja, kroji različne.

Tako se določa v razredu prosta, radostna disciplina, ki omogočuje delaven pouk.

•

Naše delo nima začetka in nima konca. Nima časovne meje in ne pozna leta, ne letnih časov, nima mej učnih načrtov in zakonikov.

Naše delo je ljubezen, navdušenje, vest, ki daruje s prisrčnostjo luč in toploto ob vsaki dnevni uri.

Nikdar se ni naredilo dovolj.

Postave imamo za lenuhe, za nečiste.

Bodi nezaupen proti tistemu, ki pravi, da vrši svojo dolžnost, se razglašja za najboljšega in gleda na uro v roki.

Dolžnost ni nikdar poznala mere in nikoli je ne bo.

Čim prej si na svojem polju — v šoli — tem več najdeš dela. Vsak dan.

In ga zapustiš, na večer, truden pač, toda skoro težko.

Vsako jutro čaka srčece tvoje toplote: oni ubogi otrok, ki je postavljen prezgodaj na široko, nemo cesto.

V njegovem globokem, dolgem pogledu razbereš ves svet; tolažbe je za ves božji dan . . .

(Dalje.)

Mojstrski kip

»V vsaki marmorni kladi sniva mojstrski kip,« je dejal Michelangelo. »Težava je le v tem, kako bi ga prebudil.«

Statistika za sebe

(Dalje.)

Mnogo poučnega bomo včasih slišali v kaki družbi — morda iz ust nekdanjega učenca. Neštetokrat se spomnim sledeče zgodbe. Pred leti me je srečal na ulici nekdanji moj učenec. Segla sva si v roko. »Vas sem vesel, kadar vas vidim. Če bi pa imel srečati učiteljico ‚X‘, raje stran pogledam. Taka jeza me zgrabi, da bi ji jih najraje nekaj prisolil, na samem bi jo ne srečal rad.« — »No, no, tako hudo menda ne bo, zakaj se ti je tako zamerila,« sem ga vprašala. Stopiva v kavarno; tam mi začne ves zamišljen pripovedovati: »Učila me je v prvem razredu, hvala Bogu, da ne do konca leta, ker je bila skoraj vedno na bolniškem dopustu — no, pa saj sami to bolje veste nego jaz! Moj oče — saj ste ga tudi poznali — v pijači ni poznal mere in ne meje. Pijača dela iz človeka zver! Mati se je odpeljala k bratu, ki je študiral v mestu. Starejša sestra je služila v domačem kraju pri dobri družini. Tam nam je skuhala in prinesla opoldne krompirjev riž za kosilo. Vsi smo se ga razveselili in hiteli v žličnik po žlice. Sestra F., ki je bila največja med nami, se je prekrizala, da bi molila očenaš pred jedjo. V tem pridivja oče — v popolnoma vinjenem stanju — pograbí posodo s kosilom in jo hoče zagnati po tleh. ‚Če zame ni kosila — tudi vi ne boste žrli...‘ Mi v jok: ‚nikar, lačni smo, saj je tudi za vas dovolj‘ — smo prosili. Sestra F. skoči za očetom in mu hoče iztrgati posodo. Oče pa jo sune, da je priletela ob rob ognjišča ter si prebila glavo. Hitel sem po starejšo sestro, ki je pripeljala zdravnika. Brez kosila sem šel ob eni v šolo. Vse moje misli so bile pri ubogi F. in njeni rani. Komaj sem čakal, da se konča pouk, da bi stekel na kolodvor in mamí približno povedal, kaj se je zgodilo. Ni mi bilo mar, kaj je učiteljica pripovedovala in izpraševala, saj sem živel še ves v strahotnem dogodku, ki sem ga doživel opoldne doma.

Po končanem pouku mi je rekla učiteljica: ‚Ti boš pa sedaj mislil, ker se ti ni prej ljubilo!‘

Prosil sem jo, naj me pusti domov, obljubljal ji, da bom drugi dan vse znal, nič ni pomagalo — zaprt sem bil. Čudim se samo, da ji nisem ušel. Saj vam pravim, naredila mi je tako krivico, da ji vse življenje ne odpustim!«

Marsikateri zanimiv podatek bomo dobili tudi na svatbah in na pogrebščinah.

Največ priložnosti pa bomo našli med šolskim letom, ko imamo učence vedno pred seboj. Zelo važno je, kako se obnaša otrok, kadar ga kdo gleda, še važnejše, kako, kadar misli, da ga nihče ne opazuje.

Učitelj mora biti kakor vojak na straži; nič ne sme iti neopazeno mimo njega. Slabo za vojaka, če bo zaspal, slabo za vzgojitelja, če bi hodil v teh časih z zavezanimi očmi mimo ljudi.

Pravi vzgojitelj si bo znal poiskati gradiva za debele knjige iz opazovanj v šoli, na cesti, pri igri in pri delu.

Taka opazovanja, zapiski in pripombe za vsakega učenca so podlaga vsemu nadaljnjemu učiteljevemu delovanju pri vzgoji in pri pouku.

Naj navedem nekaj izvlečkov iz učiteljskega dnevnika.

Prvi šolski dan

Z Bogom začni delo,
da bo dober tek imelo!

Letos imam v razredu 1., 2., 3. šolsko leto. Težko bo šlo — a poguma in dobre volje imam precej zvrhan koš.

Novincev je 11. Francka je silno nervozen, nemiren otrok. Zelo je radovedna. Pozornost vseh drugih učencev obrača nase. Pokrovček od tintnika je vrgla kar trikrat po vrsti na tla. — Ta me najbolj skrbi. Zrastla je brez vzgoje — oče in mati nagibljeta k slaboumnosti. Slabe socialne razmere. Za zajtrk je jedla včeraj krompir. Kupila sem ji za 1 din belega kruha; zelo ga je bila vesela. — Vedno tišči obe roki v usta — upam, da jo bom to odvadila.

Stanko je videti najbolj »brihten«. Zna že lepo moliti — štel je brez napake do 40. — Vsi so se zelo zanimali, kaj je v šoli. Jože, ki ima pokvarjena usta (ko je bil 4 leta star, je prišel pod konja), pravi, da vidi na sprednji steni »Petra«. Na moje vprašanje, kdo je ta Peter, so vsi molčali — kar se oglasi Tonče (ki na vnanje ni videti, da bi bil bogve kako nadarjen): »Če bi bil tistile fantek velik, pa bi bil naš kralj!« Dalje so vodili razgovor 2+3. Zelo ljubka je bila razprava o kraljevi obleki. Novinec Jože je trdil, da ima kralj »čist zlat gvant«. Starejši učenec ga je poučil, da ima kralj le krono zlato. Iz lepe kraljeve obleke smo prišli na témo: »V šoli in doma morate biti snažni.« Pazite na vse, ker vam starši težko kupijo novo obleko in nove čevlje.

16. septembra.

Novinci so tako boječi, da moram skoraj vsakega za roko držati, če hočem, da kaj zapiše. Francka je nepoboljšljiva, samo pri njej bi morala stati, da bi pazila. Nič boljši niso Jože, Tone, Janez. Še največ obeta Tonče, vsaj korajžo ima pri pisanju. Po predpisanem urniku se nisem mogla ravnati. Največji revček je Jože. Komaj pozna številke do 3. Desnico ima pokvarjeno — bolje mu gre z levico — zato vadiva z vsako roko nekaj časa. Poučujem ga izven šolskega pouka; zelo se potrudil, upam da bom nekaj le dosegla.

Še večja sirota je Francka. Kar v hipu jo spomin popolnoma zapusti. Včasih pozna katero črko in številko, včasih nobene. Edino kar sem dosegla pri njej je to, da je malo bolj mirna in poslušna; tudi rok ne deva več v usta.

Tinca je dobre glave. Zamerljiva pa tako, če ji le rečem, da bi lahko vedno prav dobro znala, že ne odpre več ust.

Tone ni tako trd kot pravijo doma, le silno počasi misli. Pri tem učencu vidim največ uspehov. Vedno silim vanj in ga izprašujem; če bi ne imela z njim največjega, prav angelskega potrpljenja, bi res ničesar ne dosegla; tako pa že gre za silo z drugimi naprej.

Jožek je tudi — lenušček; ker vidi, da mu ne pustim lenuhariti — še dela za silo. Pri njem ne smem prezreti, da je bil v bolnišnici, imel je škrlatinko, in je deseti otrok doma — zasluži samo oče.

Poseben tip je Janez. Govori tako tiho, da ga komaj razumem, če pri njem stojim, pa nima nobene govorne hibe. Tudi strahopeten ni; če le more, ko ga sune in bi se lotil vsakega. Teža ne morem razumeti — socialne razmere doma niso slabe, tudi jesti ima dovolj.

Stanko je jokav, cmerav otrok; za vsako malenkost se solzi. Z njim moram biti do skrajnosti previdna — rado mu uide.

Lojze pravi, da vse dobro vidi — vendar imam vtis, da ne vidi dobro. Najboljši je Tonče. Dobro zna, rad se uči in miren je.

Miklavž

Otroci so v šoli omenili le večja darila; jabolk, orehov, krljev nihče, pravijo, da imajo to vedno doma. Tudi znamenje časa. Za neumne igrače je še vedno dovolj denarja — a dinarja za zvezek ni! — Le enemu učencu — ni ničesar prinesel. Silno je bil žalosten: »Veste mi smo na samem, pa niso Miklavži nič hodili pri nas,« mi je rekel. — Kako je bil vesel, ko sem mu dala nekaj malega, ko je šel iz šole, rekoč: »Veš, Milan, to je pa Miklavž v šoli zate pustil!« Malenkost in tako veselje!

Božičnica

Sem proti vsakemu javnemu obdarovanju ubožnih otrok. Čemu naj bi se revni otroci še pred ljudmi postavljali na nekak »sramotni oder« ubožstva in siromaštva, saj so tako vsak dan tisočkrat ponižani in razžaljeni. Mar revnemu otroku ni znano, da ima za zajtrk le nekaj koščkov krompirja v oblicah — medtem ko ve, da je jedel njegov sosed zjutraj bel kruh s surovim maslom, medom in kavo...

Francki nisem smela dati blaga iz tehtnega razloga. Ob začetku šolskega leta sem jo s pomočjo njene krstne botre — dobre vaške ženice — oblekla prav od vrha do tal. — Zgornja obleka pa je komaj še podobna obleki — sestra ji je z žebljem preluknjala skoraj vse. V predpasniku je nosila tlečo šoto na sneg, da je videla, kako se kadi. — Res, vse se neha! Oče pa se je še izrazil: »Če hočejo, da bo v šolo hodila, jo naj kar oblačijo...« Kaj mu hočem — je pač umsko slabo razvit. Kaj čuda, da ne morem pri njej prav ničesar doseči.

(Dalje.)

Več don Boskovega duha v našo vzgojo!

(Konec.)

Kaj pravi zopet v tem oziru don Bosko? Takole: »... Fantje ne pozabijo kazni, ki so jih prestali, in po navadi ohranijo v srcu zažrejenost z željo, otresti se jarma in se tudi maščevati.«

Še marsikaj bi bilo potrebno reči o kaznih, pa moramo naprej.

»Ko prinese japonski vojak svojemu častniku kosilo, častnik vstane in se vojaku globoko prikloni. Šele potem se usede k jedi. Je li morda to častnikovo ravnanje v škodo disciplini in čutu podrejenosti pri vojaščini? Nikakor! Kajti predstojnik dá podložniku s tem, da se pokloni pred njegovim človeškim dostojanstvom, razumeti, da z zahtevo podrejenosti in pokorščine noče poniževati njegovega dostojanstva, marveč da ga spoštuje kot temelj vsakega junaštva.«

Tako Förster v svojem Schule und Charakter.

Recimo: Pavel ima grdo napako, da se venomer hvali in zmerom le o sebi govori. Peter bi ga rad odvadil, pa se usede in napiše Pavlu pismo tákele vsebine:

»Dragi Pavel! Na vsak način se moraš svoje oğabne napake iznebiti! Tudi včeraj nisi drugega govoril kot o sebi, da smo bili vsi že skrajno nejevoljni... Če boš tako nadaljeval, me boš primoral, da me ne bo več k Tebi.«

Kaj menite? Se bo Pavel poboljšal? Teško, težko. Verjetneje je, da se ne le ne bo poboljšal, marveč da bo Petru odgovoril bolj ali manj takole: »Dragi Peter! Nikar mi ne pridiguj! Saj sam ves tičiš v še hujskih napakah. Za Tvoje prijateljstvo pa itak lepa hvala!«

Jasno je, da so zbadljive Petrove besede v živo zadele Pavlovo samoljubje in da mu tako duševno razpoloženje ne daje baš veselja, da bi razmišljal o svojih napakah in se jih skušal znebiti.

Če bi pa Peter Pavla vzel na štiri oči in mu dejal: »Dragi Pavel! Že večkrat sem občudoval tvojo nadarjenost, bistrournost in trdno voljo... Vendar se mi zdi, da včasih teh svojih lepih lastnosti ne znaš dobro izkoristiti. Včeraj na primer. Itd. Kajne, da mi ne zameriš, če sem se drznil narediti to opazko? Nasprotno, prepričan sem, da se boš drugič znal z najmanjšo težavo obvladati in ne boš v nikogar več dreğnil s tem, da bi govoril le o sebi. Tako te bodo vsi cenili po tvoji resnični vrednosti, ne pa delali opazk za tvojim hrbtom in na tvoj račun.«

Kako bo mogel biti Pavel brezbrizen za dokaz tolikega prijateljstva? V Petrovih besedah bo videl — kakor japonski vojak v častnikovem poklonu — globoko spoštovanje do svoje osebe in simpatijo do svojih lepih lastnosti.

Boste rekli: Pač lepe besede iz Försterjeve knjige »Lebenskunde«! Ne! Realnost. Realnost, ki jo je živel in dokazal don Bosko.

Poslušajte!

Bilo je 8. decembra l. 1841. Bosko se je v zakristiji pravkar pripravil za sv. mašo v cerkvi sv. Frančiška Asiškega.

Tam v kotu v zakristiji je stal deček. Po obleki je bilo soditi, da je reven, kakih 15 let je moral imeti. Skrbni cerkovnik je mislil, da mu je prišel spet kak paglavec nagajat v zakristijo, pa je pograbil prižigalnik in po njem. Fant je zbežal na prosto.

»Kaj počenjate, pustite ga, pokličite mi ga takoj nazaj!« se vmeša don Bosko.

»Zakaj pa, gospod?«

»Ker je moj prijatelj.«

»Če je pa tako...« — Poklical ga je.

Deček je prišel, pa ves pobit s povešenimi očmi. Bosko je spregovoril z njim nekaj prijaznih besedi in mu naročil, naj ga počaka do konca maše, češ da mu bo nekaj lepega povedal, kar ga bo zelo razveselilo.

»Ko sem opravil sv. mašo,« pripoveduje sam don Bosko, »sem peljal svojega učenca v sobico poleg zakristije. Nasmehnil sem se mu in mu zagotovil, da se mu palice ni treba več bati, ter ga vprašal:

»Prijatelj, kako ti je ime?«

»Jernej Garelli.«

»Od kod si?«

»Iz Astija.«

»Imaš še očeta?«

»Ne, mi je umrl.«

»In mamo?«

»Tudi mama je že umrla.«

»Koliko si star?«

»Šestnajst jih bom.«

»Znaš pisati in brati?«

»Nič ne znam.«

»Si že bil pri prvem sv. obhajilu?«

»Ne še.«

»Pa pri spovedi si že bil?«

»Ko sem bil še majhen.«

»Ali hodiš h krščanskemu nauku?«

»Si ne upam.«

»Zakaj ne?«

»Zato ker drugi, ki so mlajši od mene, že znajo katekizem, jaz pa, ki sem že velik, ga ne znam. Pa me je sram hoditi z malimi v prvi razred.«

»Kaj pa, ko bi te jaz učil katekizma, ali bi prišel?«

»Rad pridem.«

»Bi hotel prihajati v tole sobico?«

»Bi, pa se bojim, da bi me ne topli...«

»Nič se ne boj. Nihče te ne bo podil, ne tepel. Za to bom jaz poskrbel. Kdaj pa hočeš, da pričneva?«

»Kadar vam drago.«

»Kaj pa, če bi kar danes popoldne?«

»Dobro.«

»Ali pa morda kar zdajle, takoj?«

»Tudi velja!«

Don Bosko je pokleknil, zmolil zdravamarijo in pričel s katekizmom.

To je zgodba o don Boskovem prvem gojencu, o pričetku salezijanskih mladinskih domov ali oratorijev.

Ne čutite, da je namišljeni Pavel iz pisma živi in resnični Jernej Garelli? Kako blagodejno je moralo vplivati na fanta, ki je bil le palice vaje, dejstvo, da se duhovnik, sploh nekdo, ki je nekaj več kot on, zanj zanima, ga imenuje prijatelja, ga povabi k sebi, se mu ponudi, da ga bo učil? Kakšno blažilno premembo je to dejstvo povzročilo v njegovi duši! Postala je mehka in dovzetna za vse dobro.

Hočete še en primer v slogu Petra in Pavla in Försterjeve »Lebenskunde«?

V Rimu je don Bosko obiskal v družbi kardinala Tostija zavetišče sv. Mihaela. Ko ogledujeta prostorni zavod, se zasliši žvižganje in petje. Deček je tekkel po stopnicah navzdol in se nepričakovano znašel pred kardinalom, don Boskom in zavodskim ravnateljem.

»Divjak neolikani!« ga nahruli ravnatelj. »Je mar to sad naukov in opominov, ki vam jih dajejo predstojniki? Zgini mi v delavnico in me tam počakaj!«

Ko fant ves preplašen odide, se don Bosko obrne k ravnatelju, češ da bo fant zdaj v zadregi in ves nemiren, ker je dobil tako oster ukor, da bo zameril... skratka, da fant ne bo odnesel najlepšega spomina na zavod in na predstojnika, ki ga je pred gosti tako ponižal.

»Bi ne bilo morda bolje, stopiti k njemu?«

Res gredo in don Bosko reče fantu: »Veš, vse sem lepo uredil, toda pod pogojem, da boš od zdaj naprej vedno le dober in da bova prijatelj. Ná tole svetinjico! V zahvalo pa zmoli zame zdravamarijo.«

Fant, ki je pričakoval nove nevihte, ne čuti le, da mu je vse odpuščeno — če je sploh kaj zagrešil — marveč dobi v dar še svetinjico, don Bosko ga celo zaprosi za posebno uslugo, da postane njegov prijatelj in da moli zanj. V duši tega zapuščenca je na novo vzcvelo zaupanje, ljubezen in želja, biti res dober. Solznih oči poljubi duhovniku roko, vzame svetinjico in reče: »Dal si jo bom krog vratu in vedno jo bom nosil v spomin na vas.«

Od namišljenega Petra in Pavla, mimo Jerneja Garellija in mladega Rimljana preidimo k evangeliju in pogledjmo zgodbo o Samarijanki.

Jezus je ni oštel, češ: Nesramnica! Živiš v grehu s človekom, ki ni tvoj mož, pa si še upaš priti pred mene?! Nič ne maraš, da si obsojena v pogubljenje in da te čakajo strašne kazni za vso večnost? — Ne. Jezus jo je zaprosil: »Daj mi piti!«

Glejte! Od Jezusovega ravnanja se je don Bosko naučil, da je svoje fante zaprosil prijateljstva. Saj je tudi Jezus započel razgovor s tem, da je zaprosil za uslugo. Ne le, da je Samarijanki pokazal zaupanje, Jezus je šel še mnogo dalje. Postavil se je na inferiorno stališče, kot da on potrebuje Samarijanke in njene pomoči, da pride z njo do kapljice vode, ki jo je vendar sam ustvaril. Učenik se približa hudobnemu učencu tako, da ga zaprosi usluge: to zaupanje podžge učenčeve moči in ga vzpodbode, da sam zadobi upanje vase.

Pa tudi ko mora s trdo resnico na dan in mora božji Učenik zgubljeni učenki priznati: »Nisem zadovoljen s teboj. Pet mož si imela in ta, ki ga imaš, ni tvoj mož,« ne zine prej graje, dokler ji ni dal upanja. Kajti prej že ji je obljubil tiste žive vode, ki ugasi žejo za vedno, in je Samarijanko že pripravil, da je po njej zahrepenela in zaprosila: »Gospod, daj mi te vode!« In s kakšno obzirnostjo je prišel na dan z očitkom! »Nimam moža,« je rekla Samarijanka, pa s temi besedami gotovo ni nameravala priznati svojega grešnega stanja, prej je kanila narediti vtis neomožene ali vdove. **L a ž e š !** bi ji lahko Jezus zabrusil v obraz. Pa ji ni. **P r a v s i r e k l a,** ji je odvrnil. Gojenkin odgovor je razlagal v najugodnejšem smislu. Res je, da Samarijanka nima moža. Če pa je vse drugo zamolčala, tega ni storila zaradi laži, marveč zaradi **s r a m e ž l j i v o s t i** in Jezus se pazi, da te sramežljivosti ne uniči ali je kruto ne žali. Vse ostalo pove on sam, Učenik, a tudi on izreče z vso sramežljivostjo, obzirno, brez obsodbe, brez vsakih epitetov ali ponižujočih opazk: »Pet mož si imela in tudi ta, ki ga imaš, ni tvoj mož.«

Ker ima vendar Jezus namen, odvrniti Samarijanko od greha, bi se logično zdelo, da se bo ves pogovor pri Siharskem vodnjaku sukal okrog nečistega greha in da bo Jezus grešnici na vso moč dopovedoval, kako grd je ta greh in kako je nujno, da se iz njega izkoplje. Pa ni tako. Le toliko se je te točke dotaknil, kot sem zgoraj omenil. Torej najmanj, kar je le mogel. Toliko, da je ženi omenil, da ve, kako je z njo. V vsem ostalem razgovoru pa Jezus daje Samarijanki le motive tolažbe, zaupanja, upanja: obljubi ji vode, ki ugasi vsako žejo. Bodri jo, naj ne zgubi poguma, ker ni Judinja, marveč Samarijanka. Razgovor pa zaključí, kot ga je bil začel, s tem namreč, da naloži ženi ne samo navadno nalogo, ampak naravnost privilegirano poslanstvo, naj bi se uvrstila med tiste, ki jih nebeški Oče išče, med resnične častilce, ki molijo Očeta v duhu in resnici. Tako velik cilj naloži Jezus **g r e š n i c i !**

In rezultat? Grešnica se ne spreobrne samo, ampak začne delovati apostolsko med rojaki. Pusti tam vrč in teče v mesto in vse vabi: »Pridite in pogledjte človeka . . . Je li mar on Kristus?« In iz tistega mesta so mnogi verovali zaradi ženinih besed, pravi evangelist.

Glejte, hudoben učenec je postal učiteljev sodelavec in še na druge vplival, da gredo za njim.

Če bi hoteli iz epizode s Samarijanko povzeti kak vzgojni sistem, bi bile njegove temeljne točke morda tele:

1. Skušaj si gojence pridobiti, posebno še slabše, s tem, da jih ljubeznivo prosiš kake usluge ali jim naročiš opravke, ki kaže tvoje zaupanje do njih.

2. Govori jim čim manj o njihovih napakah in pogreških in le, ko je res potrebno! Nasprotno pa podčrtavaj njihova dobra dela in lepe lastnosti, tudi skrite, ter pokaži, da jih upoštevaš in ceniš.

3. Ne pozabi, da je večkrat prav v gojencih, ki so na glasu kot najslabši — kar pa ponajveč niso postali po lastni krivdi, marveč po nesrečnih okoliščinah — nakopičenih mnogo sil, katere so sicer vehementne in vse v neredu, ker jih nihče ni znal prav usmeriti, da pa bo pravi vzgojitelj iz njih lahko črpal, če si jih bo le znal pridobiti in prav uravnati, o ogromno moč in pomoč za svoje vzgojno delo.

Jesus svoji učenki ne kaže greha, zmote, padca kot bistveni element, katerega mora poudarjati. Čeprav ga omeni in obsodi, ga pokaže le kot sekundarni element, ki je zanjo ovira, da se ne more dvigniti na višjo stopnjo življenja, na katero bi bila lahko poklicana, in v resnici tudi je poklicana. Klic, vabilo na višjo življenjsko stopnjo, to je prava Jezusova metoda, ki človekovega osebnega dostojanstva ne ponižuje, temveč ga povišuje, ko ga kliče in vabi k sebi enakemu, to je božjemu življenju, potem nas pa glede na ta visoki cilj pripravi, da greh zasovražimo kot oviro, ki nas lahko za vselej zaustavi na poti k temu vzvišenemu cilju. Najprej torej vzgoja, ki vabi in kliče in dviga, potem šele tista, ki graja in poboljšuje.

Od japonskega vojaka do Samarijanke in od Petra in Pavla in od Försterjevih razmišljanj do srečanja z Jernejem Garellijem in do preventivnega sistema se vleče ena in ista miselna nit:

Gre za to, da vladamo z učencem in ne proti njemu!
Gre za to, da postavimo na mesto zgolj zunanje pokorščine, ponajvečkrat združene z notranjo odpornostjo, pokorščino, ki zahteva zase vse gojenčeve zmožnosti in sile. Ne gre za to, da bi se odrekli disciplini, delu, naporom, temveč za to gre, da učenec sam hoče in željno hrepeni po vsem tem kot po genialnih sredstvih, ki njegove osebnosti ne utesnjujejo, marveč jo sproščajo, je ne zanikajo, marveč jo uveljavljajo, jo večajo, ne pa zmanjšujejo.

Da pa pripravimo človeka do tega, da bo vršil voljo drugega, kot da je njegova lastna, ne poznamo boljšega sredstva kot ljubezen. Trdi in mrzli zapovedi se upiramo, ker zremo v njej napad na našo prostost. Toda vabilu nam draže osebe, vabilu, v katerem se jasno kaže ljubezen za naš blagor, se ne moremo ustavljati.

Toda vrnimo se k don Bosku! V nekem videnju, v katerem sta mu dva njegova bivša gojenca pokazala, kakšen je bil don Boskov zavod v začetku, in njegovo tedanjo dekadenco, sta mu tudi kot sredstvo, da se zavod zopet dvigne na svoje nekdanje stanje, nasvetovala ljubezen.

»Ljubezen?« je začudeno vprašal don Bosko. »Kaj moji dečki niso

deležni dovolj ljubezni?« in je začel naštevati vse junaške žrtve, ki jih doprinašajo on in njegovi sodelavci.

»Vidim, razumem, a to vse še ni dovolj,« odvrne bivši gojenec.
»Glavnega manjka.«

»Česa še manjka?«

»Ni dovolj, da so fantje ljubezni deležni, oni morajo čutiti in se zavedati, da jo uživajo.«

»Kaj vendar nimajo oči v glavi? Kaj nimajo razuma? Mar ne vidijo, da vse, kar se zanje stori, je storjeno iz ljubezni do njih?«

»Ne, ponavljam, to ni dosti.«

»Česa še torej manjka?«

»Dečki morajo čutiti, da predstojniki ljubijo stvari, ki so njim — dečkom — po godu, ko se udeležujejo njih otroških zabav, potem se bodo naučili gledati ljubezen tudi v stvareh, ki so jim po naravi malo vseč, kot so disciplina, učenje, samopremagovanje, in se jih bodo lotili z ljubeznijo.«

Ljubezen je torej prvi in najnujnejši element pri vzgoji, toda sama ne zadostuje, kot poudarja ta bivši gojenec v don Boskovem videnju. Gojenca moraš ljubiti, on pa mora vedeti, da ga ljubiš. Ni zadosti, če gojencu le dopoveduješ in morda do nevšečnosti dokazuješ, da ga ljubiš, ta ljubezen mora biti izražena v vsem didaktičnem in disciplinarnem sistemu, ki gojenca obdaja.

Tako sem skušal v kratkem podati sliko don Boskove preventivne vzgoje. To, da izključuje vsako grdo in ponižujoče postopanje z gojencem in kazni na minimum reducira, je njena negativna plat, pozitivna in dejal bi konstruktivna plat pa ji je: Gojenec mora čutiti, da se zanimaš in ljubiš stvari, ki so njemu vseč, s tem, da se udeležuješ njegove otroške zabave, pa se bo naučil videti ljubezen tudi v stvareh, ki so mu po naravi malo vseč. Ljubezen se ne kaže le v tem, da izločiš vsako grobo in kruto postopanje, ampak zlasti v tem, da ljubiš to, kar gojenec ljubi, in s tem dosežeš, da bo tudi on ljubil, kar ti ljubiš.

Kako don Boskova vzgoja blagodejno vpliva in dviga, naj vam dokaže sledeče pismo. Pisal ga je mlad slovenski učitelj svojemu nekdanjemu vzgojitelju.

»Dragi gospod ravnatelj! Ne bodite hudi, ker Vam že tako dolgo nisem pisal. Saj bi se Vam bil oglasil, a odlašam in odlašam in vedno težje mi je. Pa tudi kar nekam nerodno mi je pisati Vam, Vam, s katerim sem bil vajen, da govorim neposredno, srce srcu. V pismu pa je to nemogoče.

Tu ni novega nič. Svojo dolžnost kot učitelj in v prvi vrsti kot človek, ki je tu v dobro zaupane mu mladine, skušam, kolikor mi je mogoče, izpolniti. Dela pa imam polno še s samim seboj. Doživljam vedno kaj novega in se skušam vživeti čimbolj v življenje, kakršno je, priznavajoč resnice, ki obstoje. Skušam čim manj negirati, kajti nič ni lažjega kot to. Biti hočem

pozitiven član človeške družbe, biti hočem tvoren, čist pred svojo vestjo in družbo!

Skoro pri vsakem koraku, pri vsakem tudi najmanjšem dejanju pa me vodi misel: Kako bi sodili o tem Vi? — Pa Vaša sodba je bila vedno mila, Vaša graja mehka. Vzgajali ste me s hvalo, z odkrivanjem dobrega. Ta Vaša hvala pa me je dvigala in silila: Postani vreden te hvale! Glej, da ne boš morda slabši!

Dragi gospod ravnatelj, ne, moj svetovalec in vodnik, prijatelj; stvar, za katero sem Vam najbolj hvaležen, pa je ta, da sem prišel do doživetja spoznanja: glavno je za človeka duša — vse moje delo mora voditi ena sama velika misel ljubezni do Boga, do bližnjega, vera v večnost in pravičnost . . . »

Dajmo v našo vzgojo več don Boskovega duha, pa ji bomo dali tudi lepših in trajnejših uspehov!

Fran Jandl

Misli ob desetletnici kmečkonadaljevalnih šol

Knjiška pridelka in porabe:

(Dalje)

Splošne pripombe k dejstvu, kako malo kontrole ima kmet o svojih pridelkih, o množini posetev (ne le za eno leto, temveč za več let nazaj), kakšen je pridelek na poedinih parcelah in potrošnja v poedinih letih, kalkulacija med investicijami in množino pridelka itd.

Praktično: primerek knjige pridelka in porabe za šestoralno gospodarstvo s sodelovanjem učencev (učenci dobijo teden prej navodila za zbiranje podatkov): a) K m e č k o g o s p o d a r s t v o : 1. ocenjevanje množine poedinih pridelkov, 2. vrednost pridelka (k m e č k o r a č u n s t v o : koliko pridelajo, nove in stare mere, preračunavanje starih mer v nove, cena pridelkov, izračunavanje celokupnega pridelka), 3. borza in cene pridelkov: kaj je borza, na kaj se ozira borza pri oceni cene pridelkov (n a r o d n o g o s p o d a r s t v o), 4. naša hrana: koliko hrane potrebuje 3., 4., 5. članska družina, koliko glede na te račune rabimo doma in koliko ostane za prodajo (k m e č k a p r e h r a n a), 5. pridelek in dohodek: v kakšni zvezi je pridelek z dohodkom, izračunavanje obresti in anuitet dolgov, koliko dolga prenese šestoralno gospodarstvo (kmečko r a č u n s t v o kot kalkulacija v investicijah), 6. napake našega kmeta: nepreglednost v pridelovanju in porabi, neznanje enostavnih računov, če investira za napredek v gospodarstvu, 7. dolgovi iz prejšnjih let: kako se ti odplačujejo po uredbi o likvidaciji kmečkih dolgov — resničen primer, ki ga prinese učenci od doma (k m e č k i z a k o n i ; v zvezi z uredbo obravnavamo računstvo — izračunavanje obrokov; spisje, prošnje za znižbo dolga; združništvo — tolmačenje kreditnih in nabavljalnih zadrug, bank, hranilnic, karitativnih ustanov itd.).

Napisana delovna enota je vzeta iz resničnega kmečkega življenja in bo s sodelovanjem učencev dobro predelana ter bo služila zopet praktičnemu delu. (Dalje.)

Učna snov iz elektrike

(za višjo ljudsko šolo)

Za učno snov iz elektrike, kot jo spodaj navajam, bi bila v glavnem potrebna ta učila:

1. steklena palica in palica iz pečatnega voska,
2. elektroskop,
3. magnetna igla (dovolj velika in občutljiva),
4. bakrena in cinkova plošča (cinkove se dobe iz žepnih baterij),
5. žepna baterija in žarnica,
6. epruveta in steklena kadička,
7. elektromagnet,
8. električen zvonec (se rabi tudi za zvonjenje ob odmorih).
9. elektromotor,
10. induktor (pod 1. navedena magnetna palica naj bo toliko široka, da se dá premikati v sekundarni tuljavi),
11. navadna bakrena žica,
12. dvoje uglašeni glasbenih vilic.

Malenkosti, kot so: staniolni lističi, steklena šipa ali žveplena kislina, ne navajam v zbirki, ker se vedno prav lahko dobijo.

Učna snov:

I. T o r n a e l e k t r i k a

V naravi opazujemo mogočen pojav: blisk, spremljata ga grom in strah ljudi. Stari Slovani so govorili, da Perun z ognjenim plugom orje oblake. Podobno so si blisk in grom tolmačili tudi drugi stari narodi. Danes vemo, da je blisk električen pojav. Slabotne električne pojave opazujemo pri česanju las, včasih tudi, ako s suho roko gladimo mačko. Iz tega je v srednjem veku nastala vraža, da so v mačjem repu hudiči. Posebno nevarne so se jim zdele črne mačke, najbrž zato, ker se v črnem kožuhi lažje opazi svetlo električno iskrenje. Mislili so, da take mačke pomagajo čarovnicam pri njihovih poslih.

Stari Grki so električne pojave opazovali pri obdelovanju jantarja. Imenovali so ga elektron, od tod je dobila elektrika svoje ime.

Enako nastajanje elektrike po trenju pokažemo v šoli. Zaradi večje zanimivosti si pred poukom pripravim iz staniola ali papirja izrezane oblike dečkov in deklic. Na mizo položim dve knjigi, med knjigama razpoločim izstrižene figure, nato na knjigi položim stekleno šipo in jo tarem z volneno cunjjo. Figure pod steklom se začno gibati in poskakovati. Po tem, za otroke veselem doživetju, sledi žalostnejši del: tolmačenje. To tolmačenje se omeji samo na tri stavke: 1. S trenjem smo v steklu zbudili neko silo (sila je vzrok gibanja). 2. Ta sila je elektrika. 3. Elektrika je prirodna sila. Ker sta elektrika in magnetizem zelo sorodna pojava, dopolnjujemo učno snov iz elektrike z naukom o magne-

tizmu. Ta naj se vsekakor obravnava že v 4. razredu osnovne šole, tako da se potem v višji ljudski šoli omenjeno dopolnjevanje vrši kot ponovitev in poglobitev že znane snovi.

Tako bi tukaj magnetili jeklene in železne predmete ter tako ponovili, kako narejamo umetne magnete (potezanje — trenje) in kaj je magnetizem (prirodna sila, javlja se v jeklu in železu, elektrika povsod).

Nadaljnji poizkusi: taremo dopisnico in stekleno palico ter določimo pojem torna elektrika. Opominjam, da se ti poizkusi v šoli radi ponesrečijo zaradi premnoge vlage. Pomažemo si na ta način, da krpo ob peči segrejemo in uspeh je gotov. Ob koncu učne ure si otroci zabeležijo snov v delovne zvezke tako: Elektrika, blisk, Perun (perunika), česanje las, mačka, stari Grki so obdelovali »elektron«, taremo steklo, dopisnico. Elektrika je prirodna sila. Nastaja pri trenju teles. Tako vzbujeni elektriki pravimo torna elektrika. — Kadar koli je mogoče, zabeleženje izvršimo z ilustriranjem. Po takih beležkah je otrok pri ponavljanju prisiljen samostojno misliti in svoje misli samostojno izražati. Dobesedno zapisovanje snovi ni nikdar dopustno tudi zato ne, ker jemlje preveč časa in povzroča grdo pisavo otrok.

II. Pozitivna in negativna elektrika

V zadnji uri smo trli steklo in papir. To ponovimo in elektriko prenesemo na elektroskop (opis elektroskopa in pojava). Ako poizkus ponovimo, se lističa še bolj odmikata. Nato pa na elektroskop prenesemo elektriko iz palice pečatnega voska. Lista padeta skupaj. Elektrika iz pečatnega voska je drugačna (ima drugačen učinek) kakor elektrika iz stekla. Imamo dvojno elektriko: stekleno, ki ji pravimo pozitivna (+), in voščeno, ki ji pravimo negativna (—). Nato primerjamo medsebojni odnos magnetnih polov in obeh elektrik ter določimo: Elektrika je dvojna: pozitivna in negativna. Istoimenski elektriki se odbijata, raznoimenski pa privlačujeta. V zvezke napišejo otroci: Pozitivna (+) in negativna (—) elektrika, narišejo elektroskop in ob njem stavek, da se istoimenska elektrika odbija, raznoimenska pa privlačuje.

III. Zračna elektrika

V zraku je vedno mnogo elektrike, posebno v oblakih. Zračna elektrika nastaja zaradi izžarevanja sonca (severni sij), zaradi trenja in stika različno toplih zračnih plasti. Zračno elektriko je prvi raziskoval iznajditelj strelovoda Benjamin Franklin. Doda se lahko v nekaj stavkih njegov življenjepis. Nato ponovitev o magnetni influenci. Žeblju približamo magnetno palico in določimo nastale magnetne pole žeblja. V mizo zapičimo vžigalico in nanjo poveznemo vpočnjen štaniolni listič. Približamo mu naelektrenjeno stekleno palico. Štaniolni listič se približa palici. Ker se privlačujeta le raznoimenski elektriki, se je morala po približanju pozitivne vzbuditi v štaniolu negativna elektrika. V štaniolu vzbudimo

jena elektrika ni nastala po trenju, pravimo, da je nastala po influenci. Na isti način se vzbuja tudi elektrika v oblakih in na zemlji pod njimi. Snov se v zvezke beleži s sledečimi ilustracijami: Franklin s papirnim zračnim zmajem, magnetiziranje žeblja po influenci, vzbujanje elektrike v staniolu po influenci, vzbujanje elektrike med oblaki in zemljo po influenci.

(Dalje.)

Vojko Jagodič

Protialkoholno delo in šola

(Konec)

Pri Slovencih je tudi vkoreninjeno prepričanje, da alkohol greje. In v resnici je ta navidezni in dozdevni učinek toplote tako močan, da napravlja alkohol za polnovrednega namestnika tople obleke in obuvala. Slaba obleka in slabi čevlji so pri našem delovnem ljudstvu vsakdanja stvar. Tudi pomanjkljiva kurjava in neprijazna stanovanja so največkrat povod, da iščejo ljudje tako pogosto utehe v žganju. »Vzemi to žganje na pot, če te bo zeblo.« In ta pot pelje navadno v gozd, na polje, v mesto, na božjo pot ali kamorkoli že. Na žalost pa pelje ta pot prepogosto tudi v šolo. To spet potrjuje zahtevo, da je pričakovati izboljšanja v tem pogledu samo vzporedno z izboljšanjem socialnih prilik. Nekateri gredo celo tako daleč, da pravijo, da je vsak nasvet v takih prilikah več kot smešen. Za viničarske kraje prevladuje mnenje, da v pogledu protialkoholne propagande ne bo mogoče storiti nič toliko časa, dokler bodo živeli ljudje v sedanjem absolutnem pomanjkanju. Slaba prehrana je vzrok, da jedo in pijo karkoli jim pač kdo da. Za protialkoholno delo bi lahko v teh krajih največ koristile šolske kuhinje. V viničarskih krajih je v teh časih v navadi tudi to, da dobe delavci za plačilo namesto denarja šmarnico, s katero zalivajo sebe in svojo številno družino. Pogosti so primeri, da spije otrok za zajtrk skodelo šmarnice namesto mleka, ki ga navadno ni dosti v vinorodnih krajih. Zato je treba ponovno ugotoviti, da same besede nič ne zaležejo. Starše in otroke je treba oteti revščine. Če bi imeli dovolj in tečne hrane, bi ne pili na tešče v utešitev praznega želodca.

V vseh prizadetih krajih je doma revščina in brezposelnost. Če pa se slučajno ujame kak dinar, se ga nese pogosto v gostilno za šilce žganja, da se pozabi na revščino in nadloge. In če gre otrok po očeta v gostilno z namenom, da bi ga spravil domov, pije še on in ko ni beliča več, se pogosto oba zamajeta proti domu.

Kruha je malo in so časi, ko ljudje glad morijo z vinom ter so postali že naravnost prepričani, da se jim bo godilo še slabše, če bodo nehali piti.

Ugotovili smo že, da delajo največjo preglavico v šoli tisti otroci, ki so iz družin, kjer sta oče in mati vdana alkoholu. Ti otroci v šoli slabo napredujejo, navadno so sploh slabo ali celo manj nadarjeni. V razredu predstavljajo cokljo, ki ne dopušča, da bi se z razredom napredovalo normalno. So surovi, lažnjivi in nimajo nobenega smisla za snago. Šole ne posečajo redno, nimajo knjig, zvezkov in sploh šolskih potrebščin. Učitelji

opažajo to na njih kot stalen pojav. Izjeme so zelo redke, navadno jih pa sploh ni. Kaj napraviti s temi otroki je zelo težko vprašanje. O njegovi rešitvi je več variant.

Eni so mnenja, da bi bilo najbolje, ako bi sploh preprečili rojstva v takih družinah. Kako bi se dalo to doseči praktično, tega ne povedo. Drugi so mnenja, da je za take otroke edina rešitev, če se odvzamejo staršem in se zanje preskrbi posebno varuštvo in posebna vzgoja. Starši pa naj se dajo pod kuratelo in naj se jim odvzame vsaka pravica do otrok, dokler ne bodo pokazali volje in smisla za redno življenje.

Toda to niso edine težave in pomanjkljivosti, ki jih morajo jemati učitelji v poštev pri svojem delu. Pa ne samo učitelji. Sploh vsi, ki delajo na tem polju. Manjka skioptičnih slik za predavanja, potrebni bi bili filmi z ustrezajočo vsebino. Toda če pri odraslih ne pomaga svarilo, je treba poseči po primerni kazni. Kaznovali naj bi se vsaj najbolj izraziti primeri pijanosti. Tudi razstave bi bile potrebne. Potujoče razstave so uspešno sredstvo za dobro propagando. Teh ni. S takimi razstavami bi bilo mogoče uspešno in poučno prikazati škodljive posledice delovanja alkohola na človeško telo. Pa ne samo to. Te razstave bi pokazale čisto praktično, kakšne so še poti, da se uspešno odvrne škoda alkohola tudi v danih razmerah in danem gospodarskem sistemu (sušenje in vkuhavanje sadja, predelovanje alkohola itd.). Poleg izrazitih propagandnih protialkoholnih razstav bi prišle v poštev higienske protialkoholne razstave. Te bi med našim podeželskim ljudstvom žele največ uspeha.

Po vseh teh ugotovitvah lahko pribijemo eno dejstvo: V slovenskem protialkoholnem delu vlada veliko nerazumevanje. Alkoholizem s svojimi hudimi posledicami tako duši šolo, da ta pod njegovim bremenom mnogokje vidno hira. Navedeni gospodarski, socialni, kulturni in drugi činitelji niso podani izčrpno. Zajeti so z enim zajemom iz kotla, v katerem se kuha naša bodočnost. Kljub temu pa nam povedo na ves glas s svojo resničnostjo, da bomo morali mi vsi, ki smo tudi odgovorni, in prav posebej odgovorni, za bodočnost našega naroda in ljudstva, pričeti z intenzivnim delom, če nočemo, da nas doleti usoda popolne degeneracije.

Prof. E. Deisinger

Učiteljev jezik

Učiteljeva sposobnost se zrcali tudi v njegovi govorici, saj ravno v tej izpoveduje podobo svojega duhá. Da obvlada učitelj svoj materin jezik, je pač osnovna kulturna apoteoza in programatičnost njegove šolske narobrazbe. Etos učiteljskega poklica je vezan tudi na učiteljev jezik, saj je vse vzgojno delovanje učitelja oslonjeno predvsem na njegovo osebnost, ki se razodeva najprej v njegovi govorici, v načinu njegovega govorjenja.

Zavedati se moramo, da se vzgojni proces isto tako gradi po oblikovalnih zakonih umetnosti. Učitelj mora zatorej ne samo dobro obvladati

jezik, ampak mora biti tudi govorni umetnik, ako se hoče uveljaviti na učnem področju. Poučevanje ni nikako rokodelstvo, temveč umetnost, saj se za plodovitost pouka zahteva, da učitelj prosto, smotrno in življenjsko sočno oblikuje in podaja učno stvarino. Bistveni sestavni del vzgojne umetnosti tiči v lepi, dovršeni govoric. Bodisi da učitelj na kateri koli stopnji šolstva učno snov ali prednaša ali s smotrnimi vprašanji in razgovori z učenci obuja v mladini gotove predstave in misli, deli tu in tam hvalo ali grajo, tu vzpodbuja, tam malce kroti, tu izreka priznanje in zadovoljstvo, tam nejevoljo in opomin, ki v živo zadene učenčevo vest, vedno in povsod mora svojo besedo oblikovati v živ, organični in smotrni izraz vzgojne misli, t. j. take misli, da bo oblikovalno segla v duševno življenje učenca. Tukaj ni beseda učiteljeva zgolj miselni izraz kakor običajno v življenju, tukaj služi učiteljeva beseda kot sredstvo za pedagoški smoter, zaradi česar mora biti temu smotru primerno izbrana, zajemljiva in tehtovita. Le taka učiteljeva beseda ima ustvarjalno, individualno vzgojno silo, ni samo prirejena predmetu in vsakokratnemu položaju.

Učitelj ne sme učno snov razlagati učencem vedno tako kakor odgovarja njegovi duševni strukturi in izobrazbi; besedni izraz, ki morda zadostuje njegovim potrebam ter je njemu dovolj jasen, ni za učenca vedno najprimernejši ter mu ni vedno umljiv. Učiteljeva beseda se mora torej dvigniti do one velike aktivitete, da postane produktivna, da z njo učinkuje zdaj na mišljenje, zdaj na čustveno plat učenca, zdaj na njegovo voljo.

Toliko danes govorimo o učiteljevi osebnosti, o pedagoškem pomenu te njegove osebnosti, pozabljamo pa, da učiteljeva osebnost učinkuje le potom govoric. »Govori, da vidim, da vem, da spoznam, kdo da si!«

Ako hoče torej učitelj s svojo osebnostjo zavestno in smotrno učinkovati na svoje učence, tedaj mora njegovo govorjenje v šoli biti *umetniško-didaktična vežba*.

Z vneto nujnostjo se mora že učiteljski kandidat posvetiti tej vežbi svojega govora, kajti lepa, dovršena govorica spada k osnovnim *estetičnim in didaktičnim načelom vzgojne umetnosti*.*

Bratkovič Anton

Ob koncu šolskega leta

Vesten učitelj napravi nekako bilanco-pregled o svojem delu na koncu šolskega leta, izprašuje svojo vest ter polaga račun samemu sebi. On preiščuje, je li bila učna stvarina, ki jo predvideva učni načrt, primerna duševnemu nivoju njegovih učencev, Je li pri izbiri stvarine strogo upošteval krajevne razmere. Je li pravilno vpletal vzgojo v ves ostali pouk, da je vzgajal poleg razuma in spomina v prvi vrsti *s r c e*. Je li učitelj upošteval

* Mislim, da bi naše učiteljstvo več imelo od pedagoških tečajev, ako bi v njih učili, kako se pridobi umetnost lepega govora. Taki tečaji o govorni umetnosti so potrebni.

individualnost pouka s tem, da je spoznaval domače razmere svojih otrok: zdravstveno stanje družine, premoženjske razmere, naklonjenost staršev napram šoli in cerkvi, vzgojni vpliv staršev na otroke, razne lepe in nelepe razvade v družini (preklinjanje, obrekovanje sosedov, izrazito pijančevanje v družini, verska mlačnost itd.).

Vse okolnosti domačih razmer so vplivale tudi na učiteljevo delo v šoli ter tako tudi delno soodločevale pri uspehu ali neuspehu.

V napredku pri posameznih učencih je bilo treba upoštevati tudi zdravstveno stanje, prehrano, morebitna preobremenjenost pri domačem delu itd. V oddelku je n. pr. učenec, ki nikoli mnogo ne zna iz nazornega uka in poznavanja prirode, tudi v pisanju in risanju ne kaže izrazitega zadovoljivega uspeha. Skoro bi ta učenec zaslužil negativen red. Toda, ta učenec je eden izmed najboljših računarjev. Prav spretno rešuje góle in uporabne naloge, ki so zanj pravcata igrača. Temu učencu ne bomo dali negativne ocene iz poznavanja prirode, ker smo vendar spoznali, da ne kaže veselja za ta predmet. Zato smo dvigali učenca v predmetu, za katerega je kazal spontano zanimanje in veselje in to je v našem primeru računstvo. Na tega otroka smo stavili iz računstva večje zahteve kakor na ostale povprečne računarje. Vendar pa naš »matematik« ni smel zanemarjati predmeta, ki mu »ne gre«. Moral je sodelovati in sicer celo z zanimanjem. Odkod vendar naenkrat veselje za »dolgočasen predmet?« — Ker smo v pouku upoštevali k o n c e n t r a c i j o, je naš računar odgovarjal tudi »nehote« pri poznavanju prirode. Prišel je na svoj račun, ker je r a - č u n a l v poznavanju prirode. Na ta način je ta učenec tudi postal pozoren na »sovražni« predmet, ker je bilo nekaj v z v e z i z njegovo »stroko«. Tako imamo učence, ki se zanimajo za zemljepis ali zgodovino, v računstvu n. pr. so pa šibkejši. Ker so učenci različni, kažejo tudi različna zanimanja v šolskem pouku. Zato smo skušali spretno d v i g a t i otroka v onem predmetu, za katerega je dokazal največ zanimanja in tudi razumevanja, ki mu sledi neposredno v e s e l j e ! Za negativne učence v napredku smatramo one, ki so duševno jako zaostali (skoro defektni), nadalje učenci, ki so za šolo brezbrizni zaradi tozadevnega vpliva od strani roditeljev.

Včasih se je pripetilo, da učenci niso bili razpoloženi za sprejem novih predstav. Takoj smo prekinili započeto tvarino, zapeli smo kratko pesmico in prešli analogno na drugo stvar, ki nam jo je nudila prilika (priložnostni pouk).

Vesten učitelj si vpisuje v tozadevni zvezek vse vtise, ki jih je imel v šolskem letu. Vpisuje: posebne značaje otrok, posebne razvade, morebitne epidemične bolezni, šolski obisk. (Kaj je vplivalo na ugoden ali neugoden šolski obisk?), povprečna nadarjenost učencev, splošno zanimanje ali nezanimanje za neki predmet (vzrok: zakaj?), zdravstveno stanje otrok, njih prehrana, vpliv staršev na delo v šoli, katere kazni so uspele ali niso uspele? (zakaj ne?), kaj bi bilo bolje, da bi bil storil ali opustil? — Kakšni so uspehi v treznostnem delovanju v šoli? (Kako je bilo v tem oziru pri starših?). — Kako so učenci izpolnjevali svoje verske dolžnosti in kako so roditelji vplivali v tem pogledu na otroke? — Vpliv ceste na učence itd.

Je li vse ukrenil učitelj, kar so naročili šol. nadzornik, šol. oblasti in krajevne potrebe?

Ako bomo premišljevali o svojem delu v šoli, bomo mogli z večjim veseljem in zadovoljstvom pričeti novo šolsko leto, ker se bomo bolje zavedali svojih pogreškov in vrlin v šolskem delovanju.

Glavno pa je, da smo si pridobili mlada srca!

Ema Deisinger

Učitelj in počitnice

Življenjska modrost za počitniški čas

Menda ni stanú, ki bi tako zaslužil počitnice kakor učiteljski, dasi ga vprav zaradi počitnic drugi stanovi zavidajo. Kdor pozna senčne strani tega poklica, bo pač od srca privoščil počitnice učiteljem in profesorjem. Žal pa mnogi gledajo nanje z enostranim merilom, češ toliko imajo počitnic, ne ozirajo pa se na ogromen duševni napor teh vzgojiteljev mladine tekom šole. Noben vzgojitelj bi ne vzdržal v svoji službi, če bi ne bilo počitnic; a kakor je marsikateri šolnik že dejal, bi morala država zidati učiteljstvu posebna poslopja za živčno izčrpane, ako bi ne bilo počitnic. Upoštevati je torej treba ravno pri učiteljskem poklicu utrudljivo delo z mladino, kajti učiteljski poklic na vseh stopnjah šolstva je bil in bo ena najtežjih panog kulturnega udejstvovanja, da v otroku in mladostniku prikljče na dan duševne sile in zmožnosti, mu razvija sposobnosti za pozitivno delo v blagor človeka in človeštva, naroda in države ter mu širi kulturni horizont.

Počitnice pa nimajo za učiteljski stan samo značaj prijetnega razvedrila, ampak imajo tudi dušeslovno ozadje. Bolj ko vsi drugi poklici zasluži torej učiteljski stan počitnice. Onim pa, ki učiteljem in profesorjem te počitnice zavidajo, kličem le, naj se i oni pomude v kratkem odmoru svojega poklica pri umetnosti resničnega oddiha. S ponotranjeno pozornostjo si oglejmo dušeslovno ozadje kulta tihote!

V današnjem naglem tempu časa je vzgoja k tihoti že skoroda nemo-goča zadeva. Časopisi, radio-zvočniki, kino-gledišča, javne prireditve itd. odtegujejo tudi v počitniškem času človeka, da ne more nikdar zbrano prisluškovati notranjim vrelcem svoje bitnosti, tako da je popolnoma odtegnjen sebi. Na tisoče drobnih vsakdanjosti mu vklepa duhá, na stotine drugih vnanjih stvari ga ovira v duhovni rasti in mu dan za dnem krati to najčistejše vseh uživanj — uživanje miru. Toda tudi, ko storimo vse vnanje dolžnosti, vse opravke vsakdanjega življenja, ko mislimo, da bomo uživali počitnice, je še sto in sto drugih neznatnih stvari, ki vdirajo v nas skozi vse razpoke modernega življenja in nas odvrčajo, da bi pili iz tega najčistejšega studenca miru in tihote.

Fini, izkušeni in vidoviti duh egiptovskega kralja Thama je prav slutil, kako malo posvečuje notranje vrednote marsikatero knjižno znanje.

Znanje čitanja in pisanja je premnože, žal, zavedlo v laži-modrost. Takole je odgovoril egiptovski kralj Thama lepoumnemu Theutu (Grku): »O spoznavam, bistroumni in lepočutni Theut, da ni vse dano vsem. Eden ima dar odkrivati umetnost, drugi pa dar razlikovanja in presojanja, da-li je odkrita umetnost človeštvu v korist ali zlo. Umetnost pisanja in čitanja je v dušah onih, ki so se je naučili, povzročila pozabljivost in zanemarjenje spomina, kajti v zaupanju na zapisano se ljudje spominjajo na stvari le po pisavi, ne pa z n o t r a n j o d e j a v n o s t j o spomina. Dovedlo jih je do navidezne modrosti, postali so sicer bolj vedečni, zaznali za mnoge stvari, ali v bistvu pa so ostali jako neuki.«

Sodba egiptovskega kralja utegne biti v mnogem oziru pravilna, saj se je človeštvo čedalje bolj odvadilo discipline v pomnežu. Tisočletja so minila; danes se človeštvo porogljivo smeji vsem prijateljskim pogodbam, zanesti se ni ne na pisane in kolkovane papirnate pogodbe, ne na s pečati opremljena zatrdila. Svoje dni, ko ljudje še niso bili pismeni, so se lahko na ustne pogodbe in izročila bolj zanesli ko danes na pisana izročila, dogovore in pogodbe. Črkoznanstvo je mnogim ubilo značaj — zaupanje in vera v sočloveka je v krizi. Današnji človek ni v ničemer trden, nediscipliniran je v svoji notranjosti, šolan, a ne moder; mnogo vé, a je površen v znanju in presojanju, sugestibilen, da naglo podleže učinkom in vplivom ulice in časopisja, reklame in propagande.

Razvoj je privedel tako daleč, da je današnji človek postal notranje nesvoboden, neurejen, neodločen. Svoj ozko odmerjeni prosti čas pa tudi trati z vsemi možnimi vnanjostmi, tako da nikoli ne pride k sebi. Kar poglej jih, na tisoče jih je, ki svoj počitniški čas zapravljajo z izleti, se vozarijo z vlaki zdaj sem zdaj tja, vsako luknjico prostega časa mislijo, da morajo izrabiti s tem, da ga zabijejo ali v kinu, ali pri kaki tekmi, prireditvi, da si morajo ogledati zdaj to zdaj ono zabavo, to ali ono razstavo, nič si ne dajo odmora. Nobenega lastnega mnenja nimajo, mnenje jim sugerirata časopis in radio. Zdaj posedajo po kavarnah, zdaj po gostilnah, pri gostilniški mizi se jim ob vincu razveže jezik in dobra volja. Tako niti ne opazijo, ob kaj jih je pripravil ta vnanji hrup in šunder, ki se mu dan za dnem predajajo. Novo kraljestvo sicer razširja ta hrup, toda to ni življenje miru in lepote, marveč vse kaj drugega: strasti, sile, boleti, ritma orožja, neresnice, neuroze. Otožno tragična je zatorej ironija sodobnega pismenega človeka: napol privilegij napram prejšnjim generacijam, napol prekletstvo.

Mir in tihota se sploh ne cenita več, kakor tudi ne zvestoba resnici in sebi. Edino sredstvo samoobrambe napram vsemu temu vnanjemu trušču in šundru sta mir in tihota. Godba, plesi, zabave v letoviških vodijo le v polnost prekipevajočega hipa, to je v opojnost raztresenosti, ne pa v notranji mir. Mir in tihota pa organizirata sedanjost in bodočnost, da človek ne drobí življenja v vsakdanjih posameznostih, temveč da notranje raste v veličastje večnosti.

Vzgojitelj mora imeti zatorej toliko samote, da ohrani pravo merilo sveta in kulture ter da si nabere svežih sil za svojo vzgojno tvornost. Tudi

je človek v samoti varen pred duševnimi epidemijami, ki danes obvladujejo zlasti polinteligentni svet.

Uživati mir in samoto danes malokdo zna. Nikdo pa se ne more priti-pati v globine resnice, kdor gubi čas v površinskosti in vnanjih zabavah. Vzgojitelju pa, ki išče potrdilo za svoje delo v sebi, bo mir v počitnicah tisti vrelec, iz katerega bo črpal pravo razumevanje življenja in človeka. Le v miru in tihoti se krepí zdrav čút za sleherni utrip človeškega srca, le mir varuje človeka pred ožino pogleda, mir in tihoto potrebuje vzgojitelj, da pride do izraza, kar nosi svetlega in visokega v srcu. Proces notranje osvoboditve od neštevilnih vplivov, ki pronicajo po malem v človekovo duševnost dan za dnem po neštetihi drobnih pretokih, se vrši edinole tam, kjer prihaja mir v goste. Poklic duševnega delavca že po lastni naravi zahteva, da se človek čim bolj preda miru in tihoti; v miru bo našel sebe in svojo pot, spoznal pravo merilo in delež v kulturni konstelaciji, v višini molka se bo zopet združil s tvornim življenjem. Tu leži dinamika vzgojiteljskega in kulturnega dela, dinamika njegove osebne tvornosti. — V molku se snuje razsežnost notranjega življenja, se razodenejo tajnosti človeške duše, intuitivna videnja in sanje, molk uravnava smer duše v višine nesluhtenih veličasti.

Vse to razpoloženje duše je uničeno, ako je ne obdaja molk. Molk ne pomeni odsotnost govorenja, temveč živo prisotnost deja miru, takega miru, da s svojo držo notranje prisluškuješ globinam v sebi, ki se ti odpirajo. Tak molk potrebuješ za svoja nova odkritja, razodetja, spoznanja. — Molk ima torej več plasti: Začenja se pri vnanjem negovorjenju ter se pogrèza vedno globlje. Moremo si sicer zapreti usta, a biti žlobudravi za zaprtimi usti. Lahko se tudi odrečemo slišani besedi svoje okolice, pa se v svoji notranjosti z njo pečamo. Naše misli lahko molčijo, a srce je prepolno hrupa in truščà. Ustvarjalen trans (mir) se poraja tedaj, ko se tihota vgrèzne v nas tako, da se vse naše bistvo v njej sprosti.

Če se umislimo v ta pomen tihote za duševno zdravje sodobnega človeka, moramo s tem v zvezi podčrtati še drugo nalogo: Učitelj v svoji šolski preobremenjenosti med letom dostikrat ne najde časa, da bi dovršil kako svoje delo. V počitniškem času mu je možno, da v zbranosti in tihoti dovrši to delo. Vsako zrelejše delo se mora roditi v duhovni zbranosti in duševni spočitosti, v tihoti in molku.

Učitelj naj si sestavi svoj počitniški program tako, da mu ne izpije dragocenega prostega počitniškega časa dnevni hrušč in direndaj, tudi ne hlastanje za zabavami, temveč da si pridrží čim več časa za svoje osebno delo v počitnicah ter za tiho zbranost in telesno ter duševno okrepitev.

Počitniški čas nikakor ni morda čas jalovega lenarjenja, postopanja in požvižgavanja v vroči poletni dan, ampak čas uživanja potrebnega miru, osvežitve in okrepitve, čas sprejemanja novih pobud in idej, čas samovzgoje in dozorevanja, čas zopetne rasti in razvoja.

Tako je počitniški čas za učitelja in duševnega delavca mnogo več kakor zgolj čas prijetnega odmora od službenih dolžnosti.

Etbin Bojc

Naša narodna zavest, vzgoja in obramba

3. Narodnostno doživljanje

(Dalje.)

Treba je nekje čvrsto tičati, ako hočemo biti tvorni. Tvorec kulture zajemlje iz vrednot svojega naroda, ki mu jih more spet vračati le tedaj, če je z njim v toplem, organskem stiku, t. j. če resnično globoko narodno doživlja. Narodnostno doživljanje je višjega družbenega značaja. Pojavi se močnejše šele v mladostniški dobi, ko je v posamezniku že ustvarjena živa zavest odnosa do lastnega naroda. Rahlo se sicer kaže to doživljanje že okrog desetih let starosti, a močnejše šele okrog dvajsetih. Višek pa doseže tedaj, ko moremo že dovolj globoko pronikniti v bogato in skrivnostno zakladnico narodove biti in spoznati v njej vso harmonijo kulturnega življenja. Zato je prav, da do tega časa ostaja posameznik v krogu svoje ožje domovine, da jo spozna in dodobra pronikne vanjo. Le iz takega spoznanja lastnega naroda se more roditi resnično pristno, avtonomno narodno čustvovanje. Šele potem človeku ne škoduje, ampak mu celo koristi lahko, če obišče tudi kak tuj narod, z razgledišča katerega šele more dobiti pravi pogled na svoj narod in potem na svet in življenje sploh, tisto obzorje torej, ki si ga človek v domovini le s težavo ali sploh ne more pridobiti, podobno kakor si ne moremo prav ogledati slike, če stojimo tik ob platnu.

Kdor narodnostno doživlja, motri hkrati vse pojave s stališča svojega naroda, primerja in presoja pojave, ki jih je opazil drugje, z onimi svojega naroda, se navdušuje za narodnostne vrednote in jih ceni ter spoštuje svetinje svojega naroda, še več, skuša svoj narod na vse mogoče načine osrečiti, ga dvigati, plemeniti, in bogatiti, ga varovati pred kvarnimi vplivi in se — če je treba — zanj tudi boriti. — Če globlje pogledamo v zakonitost življenja, vidimo, da sta vsemu dejanju in nehanju v njem prvo in največje gibalno ljubezen in veselje, ki sta hkrati znak življenjskega optimizma. Zakaj tvoren biti, se pravi, pravilno zajeti duha celote in v tem smislu nadaljevati započeto narodno-kulturno tvorbo; to pa zmoremo le tedaj, če verujemo v zdravje in bodočnost narodove kulturne rasti. Samo optimisti, ljudje z živo vero ne oklevajo in ne omačujejo, ampak grade z zaupanjem in trdnim prepričanjem v razvoj in razrast naroda z vsemi silami svoje osebnosti.

Treba je svoj narod močno vzljubiti, ako hočemo biti sposobni, živo in uspešno delati za njegovo povzdigo. Le tisti, ki res doživi poslanstvo svojega naroda in spozna razmerje svojega osebnega poslanstva do nje, bo našel v sebi vedno dovolj moči za žrtve, ki so neizbežne in nujne pri njegovem duhovnem prizadevanju. Le ta bo iskal neprestano načinov in poti, da po svojih močeh vsestransko oplodi, pomnoži in obogati narodovo dedščino v skrbi za narodov blagor.

Vsak rod posameznikov kakor vsak posameznik ima svojo moč, svoj vpliv do duhovne zgradbe v svojem narodu, do tega, kar bo narod v teku svojega življenja duhovno prispeval k splošni zgradbi človeške kulture. Nič ne moremo za to, če je naš narod še v pomladnem razcvitu, dočim je na primer francoski že v sadonosni jeseni ali se nemški nagiblje na jesen. Gre marveč le za to, da spoznamo svoje posebno poslanstvo in posebno stališče našega naroda in da v polni meri izvršimo naloge, ki so našemu rodu določene.

Naroda, ki nič ne skrbi za lastno zaščito, za lastno poglobitev, obogatitev in zdravje, gotovo ne moremo imenovati zavednega, zrelega in kulturnega. Le pogledjmo okrog! Vsak narod, ki je že odrasel svoji primitivnosti, se trudi in skrbi za lasten obstanek, za svojo svobodo in moč. Bolj ko je kak narod resnično kulturn, bolj tekmuje, da si ustvari čim lepše življenje in ohrani svoje naravne darovitosti v kar najbolj izčiščeni obliki svojemu potomstvu, svoji bodočnosti. Seveda ne sme biti ta skrb za dobrobit naroda presamoljubna, sebična, ampak mora sloneti na temeljih krščanskega občega optimizma in biti prežeta z medsebojno strpljivostjo in spoštljivostjo med narodi. Sicer zaidemo v šovinistični nacionalizem, ki danes z drugimi zablodami današnje dobe grozi omajati temelje mirnega sožitja v Evropi in v svetu. S krščanskega narodnostnega stališča se moremo in moramo takim sodobnim narodnostnim zablodam izogniti in ubrati povsem nova, človeštva vrednejša pota. (Dalje.)

Anatole France in mladi pisatelj

»Sodobno slovstvo ni brez lepote, ni brez talentov, vendar diši preveč po trževskem naporu in po napuhu. Ošabneži smo; hočemo, da bi se o nas govorilo, in ta želja po splošni priljubljenosti kvari našo umetniško vest. Ako bi imeli več one nesebične ljubezni do lepote, kakor so jo imeli stari Heleni, bi privrelo morda iz naših del več resnice in ubranosti.« Tako je brez prikrievanja dejal Anatole France (= Jacques Anatole Thibault) med svetovno vojno.

Filipič Janez

Vpliv kinopredstav na mladino

(Dalje.)

in sicer v mnogem oziru blagodejni vpliv film Ben Hur, ki je tudi najbolj obiskovan od vseh slojev publike. Vsekako pa je resnobne verske ideje in verska dejanja s pomočjo dosedanje filmske tehnike še vedno zelo težko tako pretvarjati, kakor to zahteva vzvišenost teh dejanj in idej. tako pretvarjati, kakor to zahteva vzvišenost teh dejanj in idej.

Če preiskujemo še enkrat, v kakšni zvezi je obisk filma z zločini mladostnikov, so mnenja vzgojiteljev in zlasti še sodnikov-mladostnikov zelo različna: Nekateri trdijo, da ni nobene zveze, drugi pa pripisujejo znaten del zločinov ravno kino-predstavam. Vsekako pa je gotovo dejstvo, dogna-

no iz izjav mladostnikov samih, kakor tudi iz sodnih aktov in nadzornikov po jetnišnicah, da so kino-predstave znaten delni faktor (misli na dedno obremenjenost, slabo vzgojo, milje, pohujšanje) za zločine mladostnikov. V kinu se namreč nudi mladostniku ideja o zločinu, pojavlja se vpliv na voljo in nudi se mu tudi način, kako zločin izvršiti, skratka pripravljata se dispozicija za nov zločin. — Podobni kvarni vpliv, kot ga imajo kriminalni filmi za fante, ki so že sami po sebi bolj ali manj zaradi raznih vzrokov nastrojeni za zločin, imajo erotični filmi na domišljijo in čustvovanje in hotenje npravno zašlih deklet, kar izpričujejo lastne izjave takih, ki se nahajajo v popljševalnicah in kaznilnicah.

Ker človek najrajši to stori, kar vidi na drugih, je jasno, da kino-predstave vplivajo tudi na zunanji način življenja mladostnikov. Radi namreč posnemajo razne junake in filmske zvezde v obleki, frizuri, hoji, gestah, mršenju obrvi, gibanju rok, pogledih na uro, negi nohtov, afektiranih manirah, pokrivalu, plesu, v porabi pribora, v lepotičenju in seveda tudi, kot je že rečeno, v iskanju znanja z osebami drugega spola.

Če motrimo vpliv filma na umsko izobrazbo, mu na eni strani ne moremo odrekati pozitivnega vpliva: mladostnik razširja svoje obzorje zlasti pri filmih, vzeti iz narave, tehnike, zgodovine, kulture, zemljepisja, sociologije in podobno; po takih predstavah se mu ostri oko za opazovanje narave, obogati si tudi svoj besedni zaklad. Seveda pa je vse to znanje — ker filmu ni glavni namen pouk, ampak zabava in dobiček — vendarle zelo površno in v nasprotju z resničnimi dogodki. Vrh tega ustvarja pogosten obisk filma pri mladostniku strah pred naporom, površnost v mišljenju, in pri pouku neredkokrat tudi vpliva kvarno na živčevje. Ker si mladostnik žele ustvarja svojo osebnost in se uživa v resnično življenje, se kaj rado zgodi, da dobi ob pogostnem obisku kina, kjer se predstavljajo večinoma nenavadni in izredni, dostikrat zločinski in npravni dogodki povsem napačno sliko o resničnem življenju in s tem v zvezi seveda tudi napačne pojme o npravnosti in poštenosti. Zato pa vzame končni rezultat svojih raziskavanj avtor zgoraj imenovane knjige v sledečih besedah:

»Wenn auch zwischen den positiven und negativen Auswirkungen des Films ein weites Feld von indifferenter Wirkungen anzunehmen ist, so muß doch festgestellt werden, daß die charakterbildenden Werte, die durch den Film dem Jugendlichen vermittelt werden, außerordentlich gering sind und meistens nur dort hervortreten, wo besonders günstige dispositionelle Voraussetzungen vorhanden sind. Den positiven Werten stehen in ungleich größerer Masse die destruktiven Einflüsse des Films gegenüber. In diesem Sinne lauten auch die meisten Urteile der Erzieher, die sich auf Jahrzehnte lange Beobachtungen gründen.«

(Dalje.)

Dolgan-Vrancev podrobni učni načrt in telesna vzgoja v ljudski šoli

Iz učiteljske seje smo že slišali poročila o podrobnem učnem načrtu, ki ga nam opisujeta Dolgan in Vranc. Mnogo lepega, praktičnega in poučnega najde v tej knjigi lahko vsak učitelj, bodisi na deželi ali v mestu. Moje stremljenje pa bodi danes, da povem nekoliko misli o načrtu in njegovi skupnosti s telesno vzgojo. Ozirala se ne bom na nižjo, marveč le na srednjo in višjo stopnjo ljudske šole, to je tretji, četrti in peti razred. To pa zato, ker se takrat v otroku vse delovne sile in zmožnosti, opazovanje in volja osredotočijo v lastni osebi v nekak pozitiv ali negativ, ki daje čestokrat svoj pečat za vso bodočnost življenja, pa tudi iz dejstva, da se posebno na tej stopnji uvažuje zahteva, da mora šola služiti življenju, če smo v mislih izobrazbe za širše plasti naroda in pojmuemo delovno življenjsko šolo sedanjosti kot prehodno fazo bodočnosti.

Z vsem razumevanjem je izražen smoter telesne vzgoje z besedami: upoštevati je pri telovadbi živahnost, telesno moč in spretnost, živčne reakcije, čut za ritem in voljo do discipline, smisel za praktična dela sploh. Kakor v ostalih predmetih, tako moramo razumeti tudi pri telovadbi načelo strnjenosti, ki je najvažnejša med gospodarstvom in človekom. Splošno strnjenost s telesno vzgojo pa dosežemo le tedaj, če res razumemo iz življenja najti skupnost v otrokovem doživljenju kot razne telesne vežbe, ga dvigati v volji dela za bodočnost življenja. Sinteza vsega se izoblikuje v otrokovem telesnem in duševnem življenju, ki se doseže šele v daljšem času. Zato so delavne ali vadbene enote, ki ustrezajo gotovemu časovnemu razdobju. Skupna enota se mora nanašati na vsebino vseh predmetov da pridemo do strnitve pouka. Tako je prav, ter nam ta podrobni učni načrt tudi ustreza v vsem prav lepo harmonično, le v telesni vzgoji moram ugotoviti — seveda je to moje mnenje — da ni tega, kar avtorja sama želita, zato pri telovadbi močno pogrešam:

1.) Povezanosti telovadne snovi z ostalimi predmeti. Kvaliteta in izbira snovi za 3., 4. in 5. razred bi se prav lahko kot delovne vadbene enote koncentriralo, česar v načrtu ne najdemo.

2.) Vsi učni predmeti so podrobno ter v raznih enotah in letih različno označeni, dočim najdemo pri telovadbi eno in isto ponavljajoče stavke in izraze.

3.) Za ves učni material razpolaga pisec z dokaj obširnimi govornimi zakladom, pri telovadbi se pa omeji na najskrajnejši minimum.

4.) Pisec knjige je bil odlično pripravljen, le v telesno vzgojo ni poglobil misli in mu manjka idej.

5.) V vsem opažam, da mu telovadna terminologija kakor ves telovadni sestav nista dovolj znana.

6.) Iz tega sledi, da bo ta knjiga nam dober kažipot, za telovadni pouk pa naravnost pomanjkljiva, saj dobro vemo, kako si učiteljstvo prav v tem predmetu želi podrobnost metodike in jasnost konkretnosti.

7.) Večina njegovih enot ima sprehode v gozd, po polju in travniku, kar je sicer pravilno in dobro, a če je to prepočisto, je jasen znak, da nam je ostalega telovadnega gradiva zmanjkalo.

8.) Kako preobširni so pojmi n. pr. »Redovne vaje«, ko ne omenja teh vaj, kdaj so izvedene na mestu ali iz mesta, posamezno, v vrsti, v redu, četi z izmeno ali brez.

Enako velja tudi za pohod ali korakanje, ko poznamo toliko načinov izvedbe poleg običajnih koračnih premen še pohod po travi, listju, vodi, ledu, hribu itd. Podobno je tudi glede tekanja, kjer manjka vsaka jasna smer v načinu in izvršbi.

9.) Mislimo si nadalje rajalno korakanje v vseh mogočih slikovitih, pestrih tvorbah iz razvoda v svod — ali bi se ne moglo to označiti kot zahteva res podrobni učni načrt, ne pa splošen izraz. »Rajalne vaje«, ki so po svojem bistvu tako rekoč poseben oddelek prostih vaj, zato je treba pa razločevati in umeti, kaj je rajalno korakanje, kaj pa so rajalne vaje. — Skoraj pri vsaki enoti omenja tako zvane »tekme«. Res potrebna je tekma že v šolski dobi, saj naše življenje res ni drugačno kot vedna tekma in borba za obstoj. Toda pisec knjige ni tolmačil nikakih primerov o tekmah. Vemo, da so tekme telesne moči in borbenosti — ter tekme duha, razuma, volje, pridnosti — skratka tekme v obvladanju samega sebe v zatajevanju slabosti. Večji vzgojni učinek na splošno učenčevo bodočo delavnost in razsodnost bodo imele te tekme, manj one, kjer prevladuje fizična moč.

10.) Nad vse važnega pomena so proste gimnastične vaje in so uvrščene v vsaki enoti zopet samo kot vsesplošen naslov, nikakor pa ne kot snov, ki bi se morala razlikovati po stopnji, razmerah in času. Več učinka, a manj priprave bi sledilo, če bi se proste vaje nekako delile v lepodržne, vaje v legu in sedu, simbolične, alegorične ter vaje kot posledica raznih opazovanj v nekako skladno zvezo z dihalnimi vajami in skupinskimi slikami ter vajami z orodjem.

11.) Tudi igre, ki jih telovadna literatura pozna ne ravno v malem številu, v vsem razmahu kot tekalne, borilne, posnemalne, tekmovalne, pomirjevalne, s petjem, z žogo, lopatico ter slednjic še vse one raznortosti — nimajo druge označbe kot »igre«, zato si učitelj pač sam lahko izbira snov, posebno če ima mnogo domiselnosti poleg teoretičnega znanja. Vedno to ni lahko, vsaj ostali predmeti zahtevajo dobro pripravo s podrobnim učnim načrtom, a kako bomo vežbali in vzgajali telo, če nam je dana skromna vsesplošna osnova.

To nalogo mora seveda rešiti pač vsak individualno po razmerah kraja, tako pač si morda razlagata Dolgan-Vranc.

12.) Dalje čitam v knjigi kratek stavek: »Kjer je telovadnica, naj se vadijo kratke orodne vaje vseh vrst«. Samo od sebe se poraja vprašanje:

Če je načrt v vsem maksimalen, zakaj se tudi orodne vaje niso razvrstile podrobno v vadbenih vrstah, izmenah in načinih, ki so za to stopnjo možne — torej maksimalno, a v resnici vidim kontrast, ki stavi minimalne izvedbe.

Slednjič naj omenim z ozirom na 6., 7. in 8. razred ljudske šole, oziraje se na različne zmožnosti učencev, da se ohrani še predmetni pouk in ni mogoče one strnjenosti, kar sta sama sestavljalca uvidela in to tudi priznala, da je razlika med predmeti večja, čim višji je razred. Res vprašanje strnjenosti s telesno vzgojo je zadeva daljše prakse iznajdljivosti, iskanja, opazovanja ter temeljitega poznanja telovadnega gradiva sploh.

Zelo važen problem v tem načrtu, ki se odlikuje tudi iz vidika telovadbe, je jezikovna spretnost, kjer avtorja zahtevata v vseh predmetih govorne jezikovne vaje, kar bodi še posebno važno pri vežbi telesa, za dosego samodelavnosti in razvoja maternege jezika, ki mu naj bo ohranjen kot dragocen narodni zaklad.

Kot zaključek naj utemeljim, da niso moja izvajanja mišljena kot kritika, temveč temeljijo kot posledica reforme ostalege pouka, na katerem bi se tudi telesna vzgoja morala reformirati tako, kot zahteva res načelo strnjenosti.

Meščanska šola

Gumilar Fran

Lendavska meščanska šola

U č e n c i

(Dalje.)

V prvem desetletju se je šola morala trdo boriti za obstanek in to zaradi malega števila učencev. Prebivalci — posebno pa okoličani — so kazali zelo malo zanimanja do šole. Zato so leta 1875. ustanovili »Ljudsko-vzgojno društvo za lendavsko okolico«. Namen društva je bil, da bi s predavanji dvignili zanimanje ljudstva do meščanske šole. Leta 1896. — ko je dobil zavod svoje lastno poslopje — je število učencev naraslo v taki meri, da je bil nadaljnji obstoj šole zasiguran.

V šolskem letu 1891/92 se je opazal prvi večji dotok učencev slovenskega pokolenja. O tem pojavu čitamo sledeče besede v izveštju iz šolskega leta 1891/92: »Ustanovitev meščanske šole v Lendavi — ki je naravno središče večjega ozemlja na koncu Hrvatske in Štajerske — so pripomogli posebno nacionalni cilji. Žalibog, da temu vzvišenemu cilju v prvi dobi ni mogla ustreči, ker so šolo obiskovali največ učenci madžarske narodnosti; tujerodni prebivalci okolice pa so le v majhni meri dvignili število učencev. V zadnjih letih pa se opaža v tem oziru tudi vesel preobrat.«

Učenci so se delili v redne in privatne. V 1. razred meščanske šole je bil sprejet učenec, ki je dovršil 10 let starosti in ki je dovršil vsaj 4. razred osnovne šole.

Dovoljenje za polaganje privatnega izpita je dajalo kraljevsko šolsko nadzorništvo; učenec-privatist je smel polagati izpit le za en razred v enem letu. Privatni izpit je bil pismen in ustmen. Pismeni izpit se je vršil iz madžarskega in nemškega jezika, iz računstva in iz risanja. Učenec, ki je prejel za nalogo iz madžarskega jezika nezadostno oceno, ni bil pripuščen k ustnemu izpitu.

Redni učenec, ki je največ iz treh predmetov dobil nezadostno oceno, je bil pripuščen k popravljalnemu izpitu, ki se je vršil pred pričetkom prihodnjega šolskega leta.

Točno sliko o narodnosti učencev je težko dobiti, ker so delili učence po jezikovnem znanju in ne po narodnosti.

Učenec srednje šole je lahko prestopil v meščansko šolo, ako je napravil dopolnilni izpit iz predmetov, ki se niso poučevali v dotičnem razredu srednje šole.

Zelo zanimivo bi bilo sestaviti seznam poklicev, ki so si jih izbrali učenci potem, ko so dovršili šolo. Tozadevne podatke imamo pa le do šolskega leta 1904/05. Tako je 100 učencev nadaljevalo svoje šolanje na srednji trgovski šoli, 75 si je izbralo gimnazijo, 94 učiteljsko šolo, 31 kmetijsko šolo, 75 trgovski poklic, 151 se jih je posvetilo obrti in 67 si je izbralo kmečki stan.

(Dalje.)

Iz šolske zgodovine

Iv. Štrukelj

O razvoju šolstva na Viču

I

Da je tudi izobrazba potrebna, so vsaj nekateri Vičani spoznali nekako v sredi prejšnjega stoletja. Takrat so začeli nekateri pošiljati svoje otroke v ljubljanske šole. Stari Vičani še radi pripovedujejo, kako je bilo, ko so hodili v šolo k sv. Jakobu — v reduto, stare Vičanke pa k uršulinkam. Bili pa so všolani Vičani in Glinčani v Trnovem, kamor pa hoditi niso hoteli; rajši so ostajali doma. V Vrhovnikovi knjigi »Trnovska župnija« stoji: Ko se je leta 1861 snovala glavna šola pri Sv. Jakobu, se je sprožilo vprašanje: kam z viško mladino, ki tik pred mestom odrašča brez pouka. To zlo je hotel odpraviti tedanji okrajni glavar Pajk. Dne 8. julija 1862 je naperil na predstojništvo trnovske župne šole vprašanje: zakaj se otroci z Viča in Glinč ne sprejemajo vanjo? Župnik Karun mu je odgovoril, da še nikdar ni kratil otrokom iz Viča in Glinč vstopa v trnovsko šolo, ker je šolska soba tako obsežna, da je v njej dovolj prostora za vse viške in glinške otroke s trnovskimi vred. Da pa otroci z Viča in Glinč ne obiskujejo trnovske šole, utegne biti vzrok, ker starši pod raznimi predzvezami izposlušujejo njihov sprejem ali v normalno ali v mestno šolo pri Sv. Jakobu. Ko se je ustanovila trnovska trivialna šola, so se pri komisionalni obravnavi všolali semkaj otroci z Viča in Glinč, zato so se pritegnili k skladu za doneske k šolskim potrebščinam zemljiški posestniki teh dveh krajev. Kljub temu tišče svoje otroke drugam. V tem oziru se je župnik večkrat pritožil, sedaj pa prosi, naj izda vlada naredbo, da se viški in glinški otroci v bodoče za začetni pouk ne sprejemajo niti

v normalko niti v mestno deško šolo. Ob tej priliki je ugotovil učitelj Luka Sušnik, da sta od leta 1835, ko je začel poučevati v Trnovem, obiskovala trnovsko šolo z Viča samo 2 učenca in proglasil za očitno laž, da se viški in glinški za šolo godni dečki ne sprejemajo v trnovsko šolo, ker se, razen onih dveh učencev, nikdar nihče ni oglasil; vse dere v normalko in k Sv. Jakobu, odkar se je tam odprla šola. Kazniv je, kdor govoriči, da se za šolo sposobni dečki z Viča in Glinca ne sprejemajo v trnovsko šolo; saj je tu prostorna, svetla soba z 21 klopmi na obeh straneh, dolgimi po 1 seženj, kjer je sedaj samo 40 učencev. Ko bi v vsaki klopi sedeli le po trije učenci, bi 21 klopi lahko sprejelo 63 šolarjev, manjši 6½ do 7 letni dečki pa lahko sede po štirje v eni klopi. (ž. a.) Kakšne posledice sta imeli ti dve vlogi, ni znano. Najbrž je ostalo vse pri starem. Viški in glinški otroci so se še nadalje ogibali trnovske šole.

Iz zgornjega Vrhovnikovega poročila je razvidno, da jim trnovska šola ni bila priljubljena, pač pa bolj centralni šoli: normalka in mestna ljudska šola. Spisov o bivši normalki nisem mogel dobiti, zato tudi ne morem ugotoviti imen onih Vičanov, ki bi bili obiskovali to šolo. Dobil pa sem bil spise o mestni, leta 55/56 ustanovljeni ljudski šoli, nastanjeni najprej v II. nadstropju magistrata, dalje v reduti pri sv. Jakobu in končno na Zoisovem Grabnu. Ta Zoisov Graben je starejšim Vičanom še najbolj v spominu. Zasledimo jih v spisih že leta 1861 pa tja do leta 1896 in še dlje. Število šoloobiskujočih dečkov ni bilo veliko; prva leta 2, 3, 10; dalje 12, 14 — največ pa leta 1895 — 33 dečkov. Približno toliko deklic pa je hodilo k uršulinkam. Znana je častita mati Elizabeta, slovenska pesnica, doma z Viča, ki je tudi hodila v šolo k uršulinkam. V tej dobi je bil tudi en deček zapisan v zlatih bukvah, nekaj je bilo odličnih, velika večina pa dobrih in zadostnih. Šolski obisk viških otrok je bil več ali manj prostovoljen. Mestne šole niso bile primorane sprejemati viških otrok v svoje šole. Ko so bile prenapolnjene, so se jih celo branile. V Trnovem, kamor so bili prvotno všolani, pa ni bilo šole več. Prenehala je leta 1875, ko je bila otvorjena nova šola na Zoisovem Grabnu. Tega leta je mestni šol. svet izdal določbo, da je vpisati otroke najprej iz mesta, jih porazdeliti na I. in II. mestno ljudsko šolo, a šele nato naj se sprejemajo še učenci iz ljubljanske okolice — z Viča, Glinca in iz Šiške, toda le toliko, kolikor bi bilo še prostora zanje.

Od tod tudi dejstvo, da je bilo še do nedavnega na Viču, t. j. pred nosom mesta, več analfabetov, ki so šele prav zadnje čase pomrli. Nehote se nam vsili vprašanje, kaj je bilo s krščanskim naukom teh otrok, ki niso hodili v šolo? Ti so hodili h krščanskemu nauku in k prejemanju sv. zakramentov k oo. frančiškonom v Ljubljano, v čijih župniji je spadal Vič.

Po letu 1870 se je že začela pojavljati med Vičani misel za ustanovitev ljudske šole. Toda vlekli so zavlačevanje celih 25 let! Po ljudski sodbi imajo na vesti to zavlačevanje bivši župani, ki so se bali stroškov za zidavo in za vzdrževanje. Kazali so tudi na bližino Ljubljane, češ da lahko šolajo Vičani svoje otroke v mestu. Kakega inteligentnejšega človeka, ki bi se zavzel za šolo, tedaj ni bilo na Viču; ko še ni bilo župnije, tudi duhovnika ni bilo, da bi se zavzel za šolo. Tu bo tičalo nemara tudi dejstvo, da so na sosedni Dobrovi imeli šolo že leta 1845, na sosedni Brezovici že leta 1852. Imeli so že župnijo tam, Vič pa je bil brez nje. Tudi v Šiški, kjer so bili brez župnije, so dobili šolo šele leta 1882. Vič pa šele leta 1896, kar je precej pozno. Mogoče bi bili županje še odlašali, da ni ljubljanski mestni šolski svet prepovedal sprejemati še dalje viških otrok v mestne šole. Občina je bila tedaj primorana zidati šolo. Svet za šolo je imela že določen na Viču. Ker je odlašala z zidanjem, je svet izgubila. Sedaj so našli nov stavbni prostor na Glincah, v sredini šolskega okoliša. To pa ni bilo vseh Vičanom. Ti so hoteli šolo v svoji vasi, zato so se pritožili na tedanjo deželno vladu. Ta jim je pritožbo odbila. Niso odnehali. Pritožili so se še na ministrstvo za uk in bogočastje na Dunaj. Tudi to jim ni ugodilo. Šolo so morali graditi na prostoru, ki ga je bila zbrala mestna komisija, odnosno okrajni šolski svet. (Dalje.)

Janko Malešič

Misli članom Slomškove družbe

Predavanje na zborovanju kamniške podružnice

Kdor je bil že član prejšnjih podružnic Slomškove zveze in so le-te delale v smislu pravil, se je razveselil, ko smo dobili v letošnjem letu tudi podružnice sedanje Slomškove družbe. Trdno sem uverjen, da so te ravno tako potrebne kot so bile prejšnje, a sem tudi prepričan, da se jih bomo vsi katoliški učitelji in učiteljice oklenili in tako uredili, da bomo zrlj nanje s popolnim zadovoljstvom in ponosom. Zborovanja podružnice nam bodo tako kot nekdanj težko pričakovani dan, kateri naj bo posvečen popolnoma nam in samo nam.

Prav je, da se na prvem zborovanju nekoliko ogledamo in obnovimo, kaj prav za prav hočemo. Slomškova družba ima od vseh početkov program, ki je obsežen v besedah: Veri, vzgoji in pouku.

Učitelji in učiteljice smo! Poverjena nam je up in nada naroda, to je mladina. Od nje je odvisna narodova bodočnost. Mladina nam je izročena, da jo pripravljamo za resno življenje in jo vpeljemo v življenje. Narod, med katerim živimo, je katoliški, poverjena nam mladina ima katoliške starše in mi smo in hočemo biti katoliški učitelji in učiteljice. Vera v Boga nam boji vodnica pri vsem našem delu, naša in narodova vernost glavna skrb. Ne sramujmo se priznati in povsod pokazati, da smo katoličani, ki gremo z narodom in še pred njim. Saj vemo, da je dober zgled najboljšje vzgojno sredstvo. Z zgledom vzgajajmo; na lastnem zgledu kažimo tudi narodu, kakšno naj bo njegovo življenje, da bo res krščansko življenje. Nobenega člana Slomškove družbe naj bi ne bilo, ki bi zanemarjal verske dolžnosti. Ne! — Na drugi strani ne sme biti naša vera le zunanost, marveč mora biti globoka, usidrana v naših srcih, ker le tako bo nudila nam in vsemu našemu okolju trdno oporo za življenje. In v taki veri bomo katoliški učitelji dobili pravi značaj.

Prvo in glavno delo katoliškega učiteljstva je delo v šoli. Katoliški učitelj ali učiteljica ne vidi v otroku le živega bitja in ne gleda le na to, da bi napolnil njegovo glavico z raznimi znanostimi in vednostimi za življenje, temveč vidi v otroku podobo božjo, ki ima neumrjočo dušo, ki je prišla od Boga in se povrne zopet k Bogu. Zato katoliški učitelj ne poučuje samo, temveč v prvi vrsti v z g a j a. Seme, vsejano od dobrih, katoliških staršev nadzira, čuva in neguje z vso potrpežljivostjo in ljubeznijo, da dozori za pravo življenje, ki pripelje do cilja. In za vse to se zaveda odgovornosti pred Njim, ki ga je zato postavil.

In zopet tu! Z zgledom vzgajajmo! Beseda miče, zgled pa vleče. Skoro vsi drugi poklici ne zadevajo veliko otroških src. Naš poklic neprestano opominja, naj gremo vase. Otroci so človeškemu srcu kakor velikonočni zvonovi, ki kličejo k vstajenju vse, ki hočejo navzgor. In v tem je veličina našega poklica, da nas dela bolj skrbne v navadah vsakdanjega življenja, bolj čuječe v besedah, in da vzbujajo v nas nove sklepe, ki pospešujejo našo notranjo rast. Vplivanje vzgojnega poklica na nas je zato važno, ker ni najboljša vzgoja v neposrednem ravnanju z otrokom, nego v posredni metodi vzgojiteljeve samovzgoje. Saj na otroka vpliva neprimerno bolj to, kar vidi, nego to, kar sliši.

Foerster pravi materam, ki vprašujejo, kako naj ohranijo otroka pred močjo skušnjav: Prizadevajte si, da postanete sami to, kar naj bo vaš otrok; najboljše njihovo varstvo pred močjo skušnjav je v tem, da sami premagate vsak dan, kjer in koder koli svojo mehkužnost, nervoznost, strast, pa naj bo še v tako mali stvari. Vaše lastno najskrivnejše samozatajevanje je najmočnejši angel varuh vaših otrok. Brez teža pa vaše ravnanje zanika in smeši vse, kar vaša usta govorijo. Z vsako zmagao nad samim seboj prebudite v sebi višje moči, tako da vam

sijejo iz oči in blagoslovljajo vse vaše besede z neko globljo resničnostjo in zgovornostjo. — V isti meri veljajo te besede tudi nam učiteljem in učiteljicam, če nam ni naš poklic samo stranska zadeva.

Ne moremo vzgajati drugih, ako se sami ne podredimo vodstvu najvišje resnice, ako ne zahtevamo sami od sebe, kar hočemo, da oživi v otroku. Kajti najgloblje vzgajamo s tem, kar smo sami izpolnili v svoji notranjosti. To ravno daje nam samim poudarek in močno deluje na mlado dušo, ki je za vse neskončno občutljiva in dovzetna.

Bodimo značajni! Le-to bomo otroku privzgojili, ako bomo sami značajni in bomo na jasnem, kaj zahteva značajnost od nas. Če odklanjamo vsako korist, tudi v najmanjših stvareh, ki bi šla na račun plemenitega mišljenja, bomo zbudili v otroku — pa tudi v okolici — zavest, da so v življenju višje stvari, za katerimi morejo stremeti in si tako postaviti trden temelj za bodočnost.

Učitelj naj bo dober zgled in mladina pojde za njim. Privzgojimo otrokom vljudnost v medsebojnem občevanju s tem, da smo sami vljudni z njim. Saj se da združiti največja strogost z največjim spoštovanjem otrokovega čuta za čast. Nobena stvar ne vzgaja otroka tako zelo, kakor če ravnamo z njim kakor z odraslim. Vzgojitelj si pridobi največje spoštovanje, če se sam ukloni pravilom vljudnosti in spoštljivosti, ki jih terja od otrok. Mnogo samovzgoje je tu treba. Kdor prezira oblike vljudnosti, ko ima opraviti s šibkejšim, ta bo tudi nasproti otrokom kazal svojo robotost in jim bo s svojim zgledom oznanjal načelo, da se sme človek takrat znašati, kadar mu ne škodi.

Ves pravi red odvisi le na redu tistega, ki zapoveduje. Ne besede, ne glas, ne kazni ne opravijo: edino moč volje, ki pomiri v naš živce in strasti, more voditi podrejeno notranjost naših učencev. In kjer je to, nas mladina rada uboga.

Naš vzornik Slomšek je zapisal lepe in pomenljive besede: Zlati nauk več velja, kakor zlat denar. Pa še več so vredni učitelji, ki skrbijo za vzgojo mladine; zakaj ni dovolj otroka le poučiti, treba ga je še bolj odvajati od hudega in privajati k dobremu. Blagor otroku, ako najde prave modre učitelje, ki so mili četje. Moder in priden učitelj koristi človeškemu rodu veliko več, kakor najslavnejši vojskovodja, ki strahuje sovražnika in premaгуje kraljestva.

Naš poklic je težak in odgovoren. Mi ne poznamo osemurnega delavnika; mi delamo neumorno. Vemo, da, kdor ne napreduje, zaostane. Poleg vestne priprave na pouk si izpolnjujemo po možnostih svoje pedagoško znanje. Vedno razmišljajmo, kdaj lahko uporabimo pri pouku verskonravni moment. V vsak predmet moremo vplesti versko idejo, ne sicer vsak trenutek, ker bi to bilo vsiljivo in odbijajoče, pač pa takrat, kadar se pokaže kaka lepa prilika za to. Teh je pa zelo, zelo mnogo. In katoliški učitelj ne sme mimo takih prilik, ne da bi jih izrabil. Otrok naj se zaveda, da mora verska ideja prepletati vse udejstvovanje in bo tako v življenju tudi živel. Na žalost pa marsikateri tudi katoliški učitelj to p o z a b l j a. Morda se jih iz bojzani ali celo namenoma izogiblje. To mora prenehati! Enako kot priznamo, da smo katoliški učitelji, enako moramo izrabiti vse prilike, ki se nam pri pouku tozadevno nudijo.

Poleg glavnega dela v šoli katoliški učitelj in učiteljica posveča svoj prosti čas odraščajoči mladini. Tej moramo nakloniti skoraj isto skrb, kakor v šoli. Ravnajmo se po izreku: kjer je mladina, tam ima mesto tudi učitelj. Ljudstvo dobro vidi učitelje, ki se brigajo za mladino in te visoko spoštuje in ljubi. Seveda je nezaupno. Zato je treba dolgotrajnega stika in zvestega dela, ki dokaže, da imamo resne namene. Seveda je gotovo, da ne bo vse naše delo kronano z uspehi. Pota učiteljev so le prepogosto trnjeva in najboljši nameni se napačno tolmačijo. A vsi neuspehi, vsa razočaranja, nehvaležnost in sumničenje nam ne sme vzeti poguma, nam ne sme iztrgati iz src naših idealov, saj vemo, da brez b o j e v n i z m a g e. In katoliški učitelj najde v najtežjih trenutkih tolažbo v veri — v Bogu.

Katoliški učitelj se čuti s svojim narodom eno in potem se ravna tudi vedenje do staršev. Bodimo v vednem stiku z njimi. Mi moramo tenko prisluhniti

vsem težnjam in ne zapirati src pred potrebami naših bližnjih. Tako bomo postali organičen del ljudske celote.

Tovarišice; Tovariši! Katoliški vzgojitelji smo si izvolili za vzor očeta slovenske šole, našega velikega Slomška. Naša družba nosi njegovo ime, mi smo se združili v tej podružnici, da v strnjenih vrstah, drug drugemu v oporo delujemo za čast in blagor slovenskega katoliškega ljudstva. Kdor se je zatopil v veliko delo našega vzornika, kdor je razmišljal o njegovem življenju, ki je bilo posvečeno Bogu in domovini, mora priznati, da si Slomškarji nismo mogli dobiti bolj večšega krmarja. Zato se oklepajmo te svoje družbe in s svojim življenjem in delom utrjujmo njeno moč. Bodimo odločni in nepopustljivi v svojih načelih, b r e z p o g o j n o značajni, da bodo tudi ostali tovariši videli, da smo z dušo z našim ljudstvom. Naj predvsem nam katoliškemu učiteljstvu veljajo župančičeve besede:

Mi, kar nas je kovačev, mi bomo vsi kovalji,
kovalji svoja srca, kovalji svoj značaj,
kako zvene nam duše, bomo poslušali . . .

Prijatelji! Prijateljice! Naša je ta podružnica, zato pa, kot sem uvodoma omenil, napravimo iz nje ognjišče, okoli katerega se bomo zbirali kot družina. Pristrčne in iskrene naj bodo naše besede, ki jih bomo govorili ob tem ognjišču. Vsak naj doprinese svoj del po vsej svoji zmožnosti, da se bo družina počutila čim najlepše in nam bodo zborovanja nepogrešljiva. Tu si bomo težave, ki jih doživljamo, povedali, utrjevali se bomo v dobrem, bomo pa tudi delili veselje in se končno pošteno razvedrili.

Da pa bo vse to, še enkrat poudarjam, pa je predpogoj, da zremo z zaupanjem drug v drugega. Kot je v družini vse dogajanje sveto in s a m o njeno, naj bodo te urice naših sestankov brez refrenov v javnosti in samo n a š e. Tako bo lahko vsak izmed nas brez skrbi tu odlagal svoja bremena vsakdanjih skrbi in težav in mu bodo naši sestanki vedno že v naprej zaželjeni in ne bo nikogar, ki bi se jim odtegoval.

Društvo »Šola in dom« v Ljubljani

je imelo dne 21. junija zborovanje staršev in zastopnikov stanovskih ter pedagoških društev. Na zborovanju se je obravnavalo o brezposelnosti učiteljev, ki bi vsi lahko bili zaposleni in so zato bile soglasno sprejete razne zahteve. Slomškova družba je nad izjavami drugih društev predlagala sledeče resolucije:

Najstrašnejša rana, ki razjeda telo zdravega človeka, je brezposelnost. Brezposelnost duševnega delavca ni prav nič manjše zlo, kot brezposelnost ročnega delavca.

V Sloveniji imamo visoko število nezaposlenih inteligentov, ki čakajo zaposlitve, kakor so si jo zamislili v dobi svojega študija. Med temi je nad 400 mladih ljudi, ki so dovršili učiteljsko šolo in čakajo namestitve na ljudski šoli.

Kdo bi popisal bedo teh naših učiteljskih kandidatov! Od prvega do zadnjega so vsi sinovi revnih staršev: kmetov, obrtnikov in uradnikov. Vsi prekipavajo življenjskih moči, polni so idealnega zanosa in volje ter veselja za poklic, ki so si ga izvolili.

Čim večji pa so bili njihovi ideali, čim globlja njihova ljubezen do izbranega poklica, čim iskrenejše njihovo hrepenenje po osamosvojitvi in ustanovitvi lastnega doma, tem globlje in strašnejše je njihovo razočaranje, ki sledi spoznanju, da zanje v svetu ni niti dela niti jela. Tem globlji je njihov gnev proti obstoječemu redu, tem intenzivnejše je iskanje nečesa novega.

Oni se zavedajo krivice, ki se godi njim in njihovim staršem, katerim še danes vise na vratu, dasi pod pezo današnjih razmer sami več dihati ne morejo. Zavedajo se krivice, da so in ostanejo zapostavljeni vse svoje življenje, saj so brezposelni še v času, ko bi morali svojo existenco imeti že zasigurano.

Zato Slomškova družba, Krščanska šola in Krščanska ženska zveza v Ljubljani, ki se kot katoliške organizacije globoko zavedajo svojega visokega kulturnega poslanstva, s katerim je opisano težko socialno vprašanje resno povezano,

prosi jo in zahtevajo,

da se glede ukinjanja in otvarjanja oddelkov na naših šolah izvaja § 51 zakona o ljudskih šolah, ki določa, da oddelek z enim razredom praviloma ne more imeti nad 50, z več razredi pa nad 40 učencev in da se ob povečanem številu učencev deli,

2. pa, da se v smislu § 101 letošnjega finančnega zakona izvede decentracija šolske uprave, ker smo prepričani, da bo pri nas brezposelnost učiteljskih kandidatov izginila, če se bo ta § finančnega zakona dosledno izvajal.

Beleške

Popravljalni izpiti. Počitniški čas je šolski mladini čas prijetnega oddiha, a ne vsej šolski mladini, pre mnogim dečkom in deklicam so počitnice izkvarjene z učenjem za popravni izpit. Ti so pač v tej veliki vročini usmiljenja vredni in dvakrat reveži, kajti zadnje tedne učno snov kar goltajo vase. Zgodi se, da jim na koncu nič ne ostane v glavi, ker so jo prehitro zmetali vase. Naglica pri učenju nikakor ni dobra; manj bi bilo več; to se pravi, učenec naj bi delal počasi, a vztrajno in s premislekom.

Učno snov za popravni izpit je treba porazdeliti za vsak dan počitnic, pričenišij takoj po zaključku šolskega leta z učenjem. Ako učenec ves mesec počitnic nič ne dela, zadnje tedne pred izpitom pa kar hlasta, mu bodo ostali le neznatni sledovi učne tvarine v spominu. Zlasti mu je treba dosti p o n a v l j a t i, da s tem spominsko utrdi predelano snov. Ako hoče učenec(ka) pri izpitu snov res znati, se mora učiti tako, da snov najprej d o b r o p r e d e l a, nato pa m n o g o p o n a v l j a. Temeljito predelano znanje je šele pravo znanje. Šele tedaj postane istinito njegova lastnina, le s tako pridobljenim znanjem si učenec(ka) vežba ne le svojo spominsko plat, ampak tudi prodornost svojega uma. Naguljeno znanje pa je le polovičarsko znanje in slabše ko nič.

Od trdnosti znanja ima učenec(ka) ne samo korist uspeha v šoli, temveč bo tudi jako ugodno vplivalo na razvoj njegovega značaja in osebnosti. E. D.

Stanje šolstva v Srbiji do prevrata l. 1918. Po osvojitvi Beograda l. 1807 je

Jurij Karadjordje ustanovil v Beogradu prve šole. Vodja teh šol je bil Dositej Obradović. Pravi ustanovitelj in pospeševatelj srbskega šolstva pa je bil knez Miloš Obrenović, dasi sam ni znal ne brati ne pisati. Le-ta je ustanovil 20 ljudskih šol, l. 1834 pa v Kragujevcu prvo štirirazredno gimnazijo.

Leta 1850 je bilo v tedanji Srbiji že 219 šol z 9566 učenci, leta 1900 pa 1100 šol z 102.408 učenci (leta 1890 je bilo v ted. Srbiji 2.172.814 prebivalcev). Od teh 1101 šol je odpadlo 936 ali 85% na deške šole, 165 ali 15% pa na dekliške. Kralj Milan Obrenović je leta 1882 vpe-ljal splošno šolsko obveznost. Leta 1904/5 je bilo že 1064 deških in 172 dekliških ljudskih šol, skupaj 1236 šol z 4827 oddelki in 2286 učitelji ter učiteljicami.

V Jačadini je bila leta 1875 ustanovljena prva učiteljska šola, leta 1885 v Aleksincu, leta 1900 pa še poseben licej in ženska učiteljska šola v Beogradu. Tudi v Kragujevcu je bila l. 1904 ustanovljena učiteljska šola za ženski učiteljski naraščaj. Meščanske šole Srbija do prevrata ni poznala. E. D.

Besedici »mati« in »oče« pri raznih narodih. Jeziki vsega sveta izhajajo iz enega debla, kar najbolje dokazujejo tudi besedici »oče« in »mati«. Otročki vsega sveta jih izgovarjajo z istim deblom.

Mati se imenuje po keltsko ma, bre-tonsko mam, albansko mama, juž. ameriško mama, slovansko mama, matj, mat, mate, matka, latinsko mater, špansko

madre, francosko mère, sorabsko matš, polabsko mash, asetsko mad, kitajsko mu, romunsko muma itd.

Vse te besede imajo deblo »ma« kot zlog. Običajno sledi reduplikacija istega zloga. Pri izgovarjanju izgube otroci čisto soglasje med zlogom in zvokom, tako da zvok zloga zaobrnejo in mesto mama reko: ama, amam, aemam, aemae. Nekaj zgledov! Pri Baskih se imenuje mati ama, estonsko emma, turško ana, galsko am, arabsko umle.

Na iste pojave naletimo pri besedi oče, (papa, ata, tata, atek, očka). Tunguško se oče imenuje pa, javansko papa, tatarsko baba, malabarsko bawa, hindostansko baab, romansko bab, kalmitsko pa, berbersko baba, sev. afriško pa, karabsko baba in papa, juž. afriško papa,

lamaisko ava, seletsko aba, kaldejsko abu, hebrejsko abo, kirgiško ata, ogrsko atja, baskiško aito, gotsko atta.

Besedica »ma« za mater leži že v govornih organih otroka ter je pri vseh otrocih sveta ta izraz obenem simbol za njihovo hraniteljico. E. D.

Največja lenoba. Ko je prišel znani angleški pisatelj in dramatik Bernard Shaw še kot ljudskošolski učenec nekoč po pouku domov, ga je pričakoval oče pri vratih in ga srdito nagovoril:

»Tvoj učitelj mi je rekel, da si ti največja lenoba v šoli! Ali je to res?«
»Ni res, oče, najbolj len v šoli je učitelj sam!«
»Kaj, učitelj?« se je z izbuljenimi očmi začudil oče. »Da, oče, učitelj! Kadar mi pišemo in delamo, sedi on brez vsakega dela za mizo...« F. B.

Razglednik

O novih podlagah šolske vzgoje na Dunaju. Župan dunajskega mesta dr. inženir Neubacher je imel v dnevih prevrata Avstrije nagovor na vse šolske upravitelje in direktorje ter jim je dal smernice na novo delo. Med drugim je naročil: »Meni ni neznana usoda učiteljsva, ker sem sam sin učitelja. Ne pozabite ob tej uri slik dežele in mesta, da ima to lepo dunajsko mesto žalostno slavo, ker je v statistiki prebivalstva na zadnjem mestu, v statistiki samomorov pa na prvem, in ne pozabite, da je v tem mestu zrasla mladina, katere bodočnost je temna. V tem času povem, da mora biti te sramote konec.« — Drugi predsednik mestnega sveta, doktor Fritz, hrupno pozdravljen, je podarjal: »Sedaj prihaja sreča v domovino, učenci bodo v velikem številu na novo vstopili v ta svet in zagotovili obstoj šolstva. Mi gremo sedaj na delo. Glede vrnitve pravice sem vse tiste tovariše, ki so bili iz svojih službenih mest pregnani, na novo namestil. Brutalni ljudje pretečenega sistema, ki so svoje uradne sobe zamenjali za kriminalne sobe, ne bodo več imeli prilike, da bi se udejstvovali pri dunajškem šolstvu. Velja naročilo, da imajo židovski

učitelji takoj dopust in ne smejo več prestopiti naših šolskih prostorov. Zavarujem se pa proti temu, da se principi voditelja Hitlerja zamenjajo s tonom felvebelnov.« (N. Fr. Presse.) — Te sodbe, te kvalifikacije se kaj slabo strinjajo s prej toliko priznanim šolstvom na Dunaju — z Meko pedagogov. F. L.

Smernice za zgodovinski pouk. Ministrstvo za pouk na Dunaju je že v marcu po prevratu naročilo, da za letos prvič odpade matura za domovinsko znanje. Obenem je bilo naročeno, da se v prihodnje uvede pouk v obsegu celotne zgodovine in zemljepisja Nemčije. Tudi v drugih predmetih naj se združujejo ali strnejo premembe z določbami v Nemčiji. F. L.

Manjšinske šole na Madžarskem. V madžarski zbornici v Budimpešti se je meseca marca vršila sklepna debata o šolstvu. Minister za prosveto Homan je podal zanimivo izjavo o manjšinskih šolah. Med drugim je s pritrjevanjem zbornice izvajal: »Mi Madžari ne moremo opustiti načela, da kakor zahtevajo naši madžarski rojaki v tuji državi, tako zahtevajo tudi v ogrski državi tujejezične narodne manjšine človeške pravice za

uporabo svojega jezika, ohranitev in gojitev svoje tradicije in svojo narodno kulturo. Izvršitev te pravice ni od države samo obvezna in dotičnim narodnostim zajamčena, temveč je tudi v interesu madžarskega naroda samega, ker se z uporabo nasilnih sredstev še noben človek ni pridobil za kak narod. V obsegu mešanega šolskega pouka mora kulturna pravica tujejezičnih manjšin v polni meri priti do veljave, seveda pa tudi interes madžarskega naroda in države. Mi bomo tu živeče tujerodne ljudi učili državni jezik in jih navajali v duhu narodne skupnosti za zveste državljanke. Mi bomo z največjo strogostjo ravnali proti tistim, ki se, dasi v dobri veri, v slabo sporazumnem patriotizmu, temu protivijo. Prepričan sem, da tisti, ki teh nazorov ne prizna in hoče pravice tujejezičnih manjšin uničevati, nima sposobnosti, da bi sodil višje narodno-politične vidike.

F. L.

Kitajski učitelj. Učitelj pri Kitajcih je zelo spoštovana oseba. Spoštljivo se mu umikajo na ulici; pogled mu je skromno obrnjen k tlom, hodi počasi, kakor se spodobi modrim. Njegove besede so dobro premišljene, svojim gojencem je duhovni oče ter jih spremlja z nasveti skozi vse življenje. Vrata rodbine svojega gojenca so mu vsekdar odprta. V težkih življenjskih prilikah in preizkušnjah svojega gojenca potrka na njegova vrata in mu stoji ob strani. Spoštovanje in ugled, ki ga uživa kitajski učitelj, je tolik, da stoji v eni vrsti s cesarjem in starši. Opozna skrivnost zemlje in neba ter razumeva misli ljudi, onih, ki jih je učil in še žive, ter onih, ki so živeli pred njim. — Pouk se začne z zgodaj jutraj ter se konča z mrakom. Praznikov je malo, pozimi in poleti je nekaj tednov počitnic. Pouk je bolj usmerjen na tehniko spomina. — Prva čitanka je bila spisana že pred dobrimi tisoč leti. E. D.

V OBVESTILO

Nekateri šolski upravitelji so pričeli pošiljati na uredništvo in upravništvo pisma kar brez znamke, češ da so kakor uradni spisi poštine prosta. Toda to ne velja in društvo mora potem doplačevati porto. Čudno je to, da je dokaj oseb, ki niti malo ne ločijo, kaj je pri društvih uprava, kaj je uredništvo in kaj tajništvo. Uprava skrbi za blagajno, za naslove, razpošiljanje, naročnino in kar je s tem združeno za glasilo. Zaradi lažjega poslovanja je sedaj uprava v rokah ene osebe. Urednik je druga oseba, ki zbira rokopise, urejuje gradivo in rokopise s tiskarno. Vsaka teh oseb stanuje na kakem drugem mestu in ima z delom dosti potov, izgube časa in stroškov, če so naslovi napačni, ali za nove pismonoše nečitljivi. Pride večje pismo nefrankirano, taksa 2 din, tramvaj od upravnika do urednika tja in nazaj 4 din, obvestilo nazaj 1.50 din, ker je naslov napačen. Kdor v takih rečeh ni na jasnem, naj prosi na domači pošti, da mu stehtajo pismo in kupi znamko, kakor je prav.

POJASNILO

Da ne bo k naši notici na zadnji strani »Slov. Učitelja«, št. 5—6, kake dvoumnosti, dostavljamo še, da je naša marljiva sotrudnica in pedagoška pisateljica profesorica Ema Deisinger, ki smo ji v navedeni št. 5—6 čestitali k opravljenem profesorskem izpitu, bila le nastavljena kot diplomirana filozofinja za suplentko na meščansko šolo. — Ona je po končanih gimnazijskih študijah in višjem tečajnem izpitu na II. drž. real. gimnaziji v Ljubljani študirala univerzo v Ljubljani, v letih 1927—1931; diplomirala je leta 1931. — V študijskem letu 1929/30 je prejela na naši univerzi tudi svetosavsko nagrado Nj. Vel. blagopokojnega kralja za svoje znanstveno delo.

